

Наше Слowo

PIK LXIV № 22 (3225) ВАРШАВА, 2 ЧЕРВНЯ 2019 РОКУ
ЦІНА – зл. 3,70 zł (VAT = 5%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернетівська газета www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Вибори у Польщі 1989 року

Як українець потрапив до польського парламенту

4 червня у Польщі відзначатимуть 30 річницю перших напів-демократичних парламентських виборів. Покоління творців «Солідарності» вважає, що саме 4 червня 1989 року народилася демократична Польща. Творцем цієї новонародженої держави став, серед інших, професор Володимир Мокрий. Це – кандидат-українець, який зумів перемогти, і єдиний, який балотувався від «Солідарності».

«Суспільний мікс» Гожівського воєводства

«Солідарність» виникла у 1980 році. Метою руху була демократизація країни. Серед ідей «Солідарності» була організація низових громадських рухів. У 1989 році цю діяльність зупинив воєнний стан. «Солідарність» повернулася до неї після діалогу влади та опозиції при «Круглому столі». У 1989 році завдяки створенню комісії з питань нацменшин при Громадському комітеті «Солідарності» до виборчого списку цієї політсили потрапив професор Володимир Мокрий. Українці не становили значного відсотка виборців у жодному з виборчих округів. Були думки про висування кандидата з Перемишля чи з Вармії та Мазурів, проте українець потрапив до тодішнього Гожівського воєводства.

— Він балотувався «не у себе». Професор Мокрий був тоді викладачем у Ягеллонському університеті, багато років жив у Кракові. У своєму виборчому окрузі на заході Польщі він не був відомий. Один із елементів, який пішов йому на користь, — присутність на цій території української меншини, — говорить Петро Тима, голова Об'єднання українців у Польщі. Діяч ОУП був серед тих, хто допомагав Володимиру Мокрому у виборчій кампанії, працював як волонтер у його команді.

У ті часи Гожівське воєводство було «суспільним міксом», одним із регіонів, де жило багато переселенців з довоєнних Тернопільського та Львівського воєводств. Тут також опинилися вихідці з Вільнюського краю, із Західної України, люди, депортовані під час акції «Вісла».

Команда Мокрого

На початку професор міг розраховувати тільки на місцевий виборчий штаб, який спершу не надто вірив у кандидата, інтелігента з Кракова. Зрештою було вирішено створити групу людей, які би йому допомагали.

— Я потрапив до Гожова після дзвінка Богумілі Бердиховської. Пригадую,

перший день у Гожові, тоді саме штаб отримав примірники першого номера «Газети виборчої» («Gazety Wyborczej»), — розповідає українець, який тоді був студентом у Гданську. — У комітеті було багато поляків різного віку з цього регіону, спершу я там був єдиним українцем.

Пізніше до виборчого комітету приєднався Андрій Вархіл, який на той час проживав у Кракові.

— Бувало, що ми мали по 10-12 зустрічей на день. Сідали в машину і їхали від села до села. Кожного вечора ми розмірковували, що ще можна було би зробити. Одного разу вирішили, що нас має бути більше, — говорить Петро Тима.

Тоді до команди приєдналися інші українці, зокрема Іреней Яцишин — торунський студент юридичного факультету родом з Ілави, який приїхав своєю машиною. Крім того, приїжджали також Роман Гавран з Лігніці, який співав пісень та грав на гітарі, та Петро Павлище. Саме він привіз групу молоді з Гданська, серед якої були Галина Цеховська, Іван Романчук, Богдан Мазурек тощо.

— Ця група мала займатися агітацією через мистецтво. Роман Гавран виконував не лише пісні відомого польського барда Яцека Качмарського, але й українські на слова Шевченка, Стуса. Іван Романчук та його партнерка танцювали, — згадує Петро Тима.

Приїжджали також люди зі Щецина. До завдань українців належала організація зустрічей з виборцями, розповсюдження афіш, а також — розмови з людьми.

— Одного разу з Варшави нам надіслали виборчі матеріали Володимира Мокрого. В них були помилки. Треба було всю ніч сидіти і їх редагувати, — розповідає діяч об'єднання.

Чи ви в це вірите?

В українському середовищі з'явилися голоси, що Мокрого навмисне вислали в цей регіон, аби він програв.

Професор Володимир Мокрий, уже як депутат Сейму Польщі, промовляє зі сцени під час Фестивалю української культури у Сопоті в 1989 році.

Фото з архіву Богдана Тхіра

Чесноти історії і архітектори майбутнього

ІГОР ІСАЄВ,
головний редактор
порталу PROstir.pl

У середині травня активісти «Грінпіс» закрили фасади осідків головних польських партій, «Громадянська платформа» та «Право і справедливість», великими чорними плакатами з написом «Польща без вугілля – 2030». Громадські діячі, півсотні яких було затримано, підкреслюють, що це був протест проти відсутності чітких пропозицій польських партій стосовно захисту клімату. Цей, здавалося б, далекий від українців у Польщі епізод дає можливість і нам як громаді подивитися ширше на наше майбутнє.

Тімоті Снайдер у своїй неперевершеній нещодавно виданій книжці «Дорога до неволі», у якій описує трансформації Росії, Європи та Америки в бік тиранії, вказує, що нині протистоять дві категорії політичного мислення – невідворотності та вічності. «Невідворотність обіцяє всім краще майбутнє, натомість вічність ставить один народ у центр історії мучеництва, котра циклічно повторюється», – пише він. Невідворотність представляє майбутнє як логічне і краще продовження сьогодення, а вічність постійно виробляє емоції, чим викликає штучні кризи, що їх розв'язують політики.

У Польщі політику невідворотності являє собою «Громадянська платформа», натомість вічності – «Право і спра-

ведливість». Їхній конфлікт, що сьогодні видається таким давнім, досить добре вписується в представлену Снайдером концепцію, проте в ній не йдеться про наш реальний світ чи реальні проблеми. Щоб насправді «вхопити» сьогоднішній світ, треба відійти від пропонованих нам з метою одурманення історій, міфів про вічність чи невідворотність, робити висновки Снайдер.

Акція активістів «Грінпіс» – це підтвердження усієї праці видатного американського історика. «Грінпіс» показує, що виборча баталія 2019 року між різними полюсами польської політичної сцени, хоч і може здаватися важливою, є надто мізерною у порівнянні з викликами сьогоднішнього світу. Затримані активісти ставлять запитання: чи в цій битві, котра не виходить поза межі виграшу (а може радше програшу, бо в Польщі вибори швидше не виграють, а програють) виборів 2019/2020 років, насправді йдеться про наше майбутнє?

Викликами глобального світу сьогодні є зміни клімату, пов'язані із ними міграції й війни, захист демократії у світі від авторитарних Росії й Китаю (в останньому пункті можна умістити питання українців у Польщі). Ці виклики мало вписуються в політичну баталію польської правлячої партії й опозиції, марно в їхніх пропозиціях шукати відповідей на подолання цих проблем.

Темою є й ми, українці у Польщі. Годі шукати в програмах головних польських партій пропозицій для нас окремо і для польського суспільства із його меншинами загалом. Тим часом в останні роки змінилося багато чого – попри нечисленність нашої громади, тема автохтонних українців у Польщі

стала важливим об'єктом російської пропаганди, як і тема української міграції до Польщі, котра збільшилася геометрично. Українці в Польщі стали однією з головних жертв російської політики «вічності», і без концептуально нового підходу польської держави до політики щодо меншин, під загрозою виявиться вся безпека країни, а отже і східного кордону НАТО – тут не йдеться про нашу лояльність до польської держави, котру тільки маніпулятори можуть ставити під сумнів: нас просто можуть інструментально використати зовнішні сили.

У польському суспільстві, через контрпродуктивний порядок денний головної сцени польської політики (що обмежується питаннями – як нам виграти вибори? як нам виборів не програти?), меншає віра в потребу і можливість позитивних змін, зокрема у важливих для українців у Польщі ділянках. Поза нечисленними пропозиціями і виступами, типу акції «Грінпісу», немає віри в концепції і вимоги щодо майбутнього. 2030-й рік, котрий з'явився на плакатах, здається безмежно віддаленим для політичного дискурсу, хоча до нього менше 11 років, тобто дві з половиною каденції.

Польська політика повисла в тематичному статус-кво і вічному політичному піарі. Добрим підтвердженням цього з нашого подвір'я є те, скільки з'являється коментарів про УПА і Бандеру під «українськими новинами» в польських медіа, у порівнянні з тим, скільки людей приходить на наші заходи, конференції, презентації рапортів. Це не тільки притаманна українцям Польщі проблема – це виклик усієї світової демократії і «фейковості» певних дискусій.

Як показує досвід східної України, саме в цей момент може статися, напревеликий жах і невіру оточення, те, що хтось прийде і мовчки поправить усе до невпізнання. Змінить реальність, поки більшість задивляється в фейк, і то найбільш неприйнятним для більшості чином.

Політичні маргінали від «русько-го міра» у східній і південній Україні були мало знаними поза своїми середовищами, проте від Помаранчевої революції і моменту катастрофи 2014-го вони виховувалися російськими спецслужбами для виконання ролі маріонеток Кремля. Контекстом для всього, що відбувалося, стала не дискусія тодішньої української політики – за чи проти Януковича, за чи проти Європи, за чи проти української мови – контекстом стало те, що сталося на другий день входу російських окупаційних військ у Крим. Протягом кількох тижнів від того моменту більшість вірила у невідворотність, у те, що все знову повернеться на свої місця. Донецькі біженці влітку 2014-го не брали з собою зимових речей, бо вірили, що через кілька днів бої закінчаться і вони повернуться додому.

Це суперечило здоровій логіці, бо була найважливіша віра в невідворотність і в те, що майбутнє є кращим продовженням сьогодення. Тим часом не було бази, щоб дати відповіді на справді актуальні проблеми у зв'язку з експансією Росії. Так само, як і в Польщі тепер немає майже бачення майбутнього, реальних проблем хоча б 2030 року.

«Стати свідком знищення світу – означає побачити його вперше. Брати участь у створенні світу – значить побачити його вдруге. Вивчаючи чесноти, котрі нам відкриває історія, ми стаємо архітекторами відновлення, котре ніхто не передбачив», – закінчує свою книгу Снайдер. ■

Нам варто скрізь мати своїх представників

30 років тому, 4 червня 1989 року, в польській історії настав ключовий момент, який науковці називають «карнавалом Солідарності». Тоді, за згодою комуністичної влади, очолюваної генералом Войцехом Ярузельським, та на вимогу демократичної опозиції на чолі з Лехом Валенсою, у країні провели частково вільні парламентські вибори.

Українська меншина мала тоді свої символічні «5 хвилин», бо до Сейму потрапив український депутат Володимир Мокрий. Тим самим українці в Польщі вперше від 1947 року отримали політичну ідентичність, вони таким чином мали змогу вийти з «уєскативського маразму».

Ще у день голосування, 4 червня, на хвилі національного піднесення українці були готові їхати до Гожова-Великопольського та віддавати голоси за свого кандидата. Схоже відбувалося і в наступних роках, під час голосування за Мирослава Чеха та Мирона Сича.

Коментуючи ці історичні події, минулорічні вибори до місцевих органів влади, а також нинішні вибори до Європарламенту, хочеться запитати: «де сьогодні поділися ентузіазм та політична активність української громади?»

Доводиться з сумом констатувати, що сьогодні ми часто не спроможні заповнити навіть зали під час проведення концертів, фестивалів або шевченківських вечорів. У такій невтішній атмосфері у Польщі зараз продовжується виборчий марафон.

Після написання цього тексту перші результати голосування на виборах до Європарламенту вже відомі. У списках слід шукати кандидатів, які в минуло-

му були помітні завдяки участі в діяльності української меншини в Польщі. Можна сподіватися, що вони захочуть стати нашим голосом і в Брюсселі. Це Яцек Протас (Ольштин), Марцін Свенціцький, Владімеж Цімошевич, Анджей Галіцький, Міхал Боні (Варшава), Магдалена Адамович (Гданськ).

Результати голосування у виборах депутатів Європарламенту від Польщі за повідомленням Державної виборчої комісії (PKW) такі: партія Право і справедливість (PiS) 45,38% голосів, Європейська коаліція (KE) 38,47% голосів, партія «Весна» (Wiosna) 6,06% голосів.

Вибори депутатів Європарламенту, на думку спостерігачів, матимуть вирішальний вплив на вибори також до Сейму Польщі, які відбуватимуться восени.

Попри песимізм, що часто домінує серед українців у Польщі, на сторінках «Нашого слова» ми вперто переконуємо громаду брати активну участь в політичних перегонах у країні. Минулого року ми детально писали про українських кандидатів у виборах до місцевих органів влади. Результати, попри песимістичні сподівання, виявилися для нас все-таки непоганими. Після цього голосування у радах багатьох сіл, міс-

течок та міст є «наші люди», а в столиці Вармінсько-Мазурського регіону працюють Мирон Сич та Збішко Гомза. Тепер представникам української громади треба «дивитися їм усім на руки», щоби наші висуванці успішно захищали інтереси української меншини у всій Польщі. Як зразковий приклад такого підходу можна навести інтерв'ю з головою ланки Об'єднання українців у Польщі в Лемборку Олегом Романком («Виходимо з нашою культурою до жителів свого міста», «Наше слово» № 17 за 28 квітня 2019 р.).

Цей етап політичної активності на місцевих виборах, а також вибори до Європарламенту ми вже пройшли, попереду – осінні вибори до Сейму, наступного року – вибори президента Польщі. Чому ця справа важлива для української громади? Як впливатиме на майбутні парламентські вибори попереднє голосування за євродепутатів? Найімовірніше, що угруповання, які переможуть у виборах до Європарламенту, матимуть сильні козири у парламентських виборах. Фонди Європейського Союзу спочатку розподіляють у Брюсселі, потім – у Варшаві, а вже після цього – в регіонах.

Тому нам варто всюди мати своїх представників. Розглядаючи це

питання, можна навести приклад Гурова-Ілавецького. Той, хто відвідав би це містечко поблизу кордону з Калінінградською областю Росії вперше після 15 років перебування Польщі в ЄС – не впізнав би його. Завдяки європейським фондам там відновили інфраструктуру міста, провели ремонт будинків, поклали новий асфальт на дорогах, зокрема тоді, коли після пожеви було зруйноване міське водосховище та частина міста. Про інвестиції у всьому Вармінсько-Мазурському воєводстві може багато розповісти віце-маршалок регіонального сеймику Мирон Сич. А новими лікарнями, водопроводами, дорогами користуються всі – поляки, українці, німці, литовці.

Тому цілковите мовчання про минулі європейські вибори з боку керівних органів Об'єднання українців у Польщі може дещо дивувати. Чи напередодні виборів до Сейму ми також «ховатимемо голову в пісок»?

У квітні під час зборів Головної ради ОУП учасники «обговорили розподіл дотацій, схему підготовки звіту за 2018 рік, питання освіти, стан домівки у Тшебятіві (де взимку відбулася пожежа), стан ремонту Народного дому в Перемишлі тощо» («Наше слово» № 16 за 21 квітня 2019 р., «Відбулося засідання Головної ради Об'єднання українців у Польщі»). Але якщо у нас не буде своїх представників або прихильних до нас людей в Брюсселі, Варшаві та у місцевій владі, можна буде забути про «розподіл дотацій».

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Вишкіл з практичного пластування у Мриглодах

З 28 по 30 червня в Мриглодах-Любицьких відбудеться вишкіл практичного пластування для учасників організації. На ньому можна буде навчитися в'язати рятувальні вузли, розводити вогонь без сірників, будувати шелест, робити спис, лук, стріли, миску та ложку з підручних матеріалів, надавати першу медичну допомогу і багато іншого. Також протягом вишколу його учасників навчатимуть, як виживати на природі. Організатори повідомляють, що кількість місць обмежена. Зголоситися можна на Фейсбуці (Пласт Польща) до 10 червня. Внесок за участь складає 50 злотих. Більше інформації — на Facebook-сторінці «Пласт Польща».

Фінал проекту «Стук стук» в Ольштині та XX-ліття гурту «Горпина»

8 червня в Ольштині відбудеться презентація відеокліпу на пісню «Стук, стук. Там ще дзвонять дзвони...», яка розповідає про тугу, сум і необхідність пам'яті про родинну історію та своє коріння. У Осаді Отаман (Osada Ataman, ul. Kanarkowa 54) виступлять колективи «Яворина» зі Слупська та «Горпина» з Ольштина, останній саме відзначатиме ювілей. Музиканти уже двадцять років грають суміш українського фольку та авторських композицій, більшість текстів є україномовними. Члени цього гурту були теж учасниками проекту «Стук стук».

Нагадаємо, що прем'єра кліпу відбулася 2 березня у Лігниць, а через тиждень — у Перемишлі.

Презентація нової книжки Юрія Андруховича у Польщі

Видавництво «Warstwy» запрошує на зустріч з українським письменником Юрієм Андруховичем, які відбуватимуться з 25 травня до 1 червня у семи польських містах: двічі у Варшаві, а також у Любліні, Катовицях, Вроцлаві, Торуні, Гданську та Кракові. Під час зустрічей можна буде придбати книжку «Коханці Юстиції».

Цю книгу український поет та письменник писав 27 років. На перший погляд, це не роман, а вісім з пологою оповідань, не пов'язаних сюжетно, але за спільним настроєм і атмосферою. Остання розповідь об'єднує і пояснює всі попередні. Описані події відбуваються в VII — XX століттях у Галичині. Читач побачить злочинців, які постали перед судами імперій-окупантів: австро-угорської, польської, німецької, радянської. Більшість персонажів мали реальні прототи, а їхні злочинні дії — справжнє історичне підґрунтя; під час написання книги Юрій Андрухович працював з архівними матеріалами.

«Матура-2019» — іспит з української мови

Автор фото — Мар'ян Рій

23 травня був останнім днем іспитів, які цього року випускники склали від 6 травня. Учні, що навчаються у школах національних меншин, склали обов'язковий іспит зі своїх рідних мов — білоруської, литовської та української. Усього, за даними Центральної екзаменаційної комісії, іспити склали 214 випускників. Українську мову складало більше 70 осіб.

Письмовий іспит з української мови писали випускники українських шкіл у Перемишлі, Білому Борі, Гурові-Ілавському й Лігниць. Слід згадати, що цей іспит складали також кілька дітей, які не є учнями українських шкіл, але навчалися, наприклад, у пункті навчання української мови — як, наприклад, у Лігниць.

Випускники Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Гурові-Ілавському цей день закінчили урочистою церемонією — діти отримали дипломи та нагороди з нагоди завершення школи. (Мар'ян Рій)

Конференція до 140-го дня народження Симона Петлюри

21 травня у Варшаві відбулася ювілейна конференція українських і польських вчених, приурочена до 140-го дня народження Симона Петлюри. Про це повідомляється на Facebook-сторінці Посольства України у Польщі.

Посол України в Польщі Андрій Дешиця виступив із промовою, у якій зазначив, що поляки та українці мають зробити висновки з історії державотворення України і Польщі, популяризувати ті події, які об'єднують дві нації.

Під час конференції про українсько-польські відносини першої чверті XX століття говорили дослідники з Києва, Львова, Варшави, Торуня, Перемишля, Кракова і Любліна.

Турне хорів з України та Канади завершилося в Перемишлі

Український хор «Веснівка» та Чоловічий камерний хор з Торонто (Канада) 21 травня завершили польську частину свого концертного туру в кафедральному соборі Івана Хрестителя в Перемишлі. Раніше у Польщі хор з Торонто співав теж у Вроцлаві, Ополі та Кракові.

Співаки двох хорів під диригуванням Галини Квітки-Кондрацької розпочали спільний виступ із великоднього тропаря «Христос Воскрес» та декількох церковних творів в обробках українських та канадських композиторів.

Згодом хористи заспівали народні та патріотичні пісні, серед яких були і відомі твори української естради в оригінальних аранжуваннях, а також зовсім нові композиції на вірші українських поетів.

Особливе значення для перемиської публіки мало те, що хористи обох музичних колективів є нащадками емігрантів з Польщі та України, у тому числі з Перемишля та Надсяння, у другому чи третьому поколінні. (Кася Комар-Мациньська)

Українці на «ArtFestival» у Старгарді

У Старгарді втретє відбувся «ArtFestival», у рамках якого в місті пройшло близько дев'яноста різних заходів. До фестивалю приєдналася також місцева греко-католицька парафія. 18 та 19 травня в саду при церкві можна було подивитися виставку «Краса сходу — церкви Бескидів», а в церкві — виставку ікон. 18 травня в саду відбувся концерт «Ближче до України» за участі Ольги та Івони Марцішак. Окрім цього, парафія організувала дегустацію, зокрема, можна було спробувати чай з Карпат, а також послухати гуцульську бесіду.

Організували події греко-католицька парафія Св. Йосафата Кунцевича та гурток Об'єднання українців у Польщі в Старгарді.

У Гданську вийшов вісник «Домівка інфо»

19 травня у Гданську вийшов перший український вісник «Домівка інфо». Як зазначають автори, він створений для української громади Триміста. Головна мета вісника — повідомляти про тематичні заходи, а також розповідати про плани на майбутнє. «Домівка інфо» — це безкоштовне видання, яке збираються розповсюджувати що два тижні у домі, а також у греко-католицькій церкві Святого Варфоломія у Гданську.

У Кракові пропонують створити посаду Уповноваженого з питань українців

З такою пропозицією до команди «Otwarty Kraków», яка відповідає за розвиток полікультурності і відкритості міста, звернувся керівник громадської організації «Майдан» Дмитро Баєв. Про це пише сайт uainkrakow.pl.

Дмитро Баєв зауважив, що у Кракові живе багато мігрантів, більшість яких — українці, які платять тут податки, створюють бізнес, купують нерухомість. Разом із тим мігранти потребують порад і допомоги у вивченні мови, контактах з різними держустановами, створенні фірм. Та найбільше їм не вистачає певного «містка», який об'єднував би їх із польською спільнотою. Цим міг би займатися Уповноважений з питань українців. Дмитро Баєв наголосив, що така посада вже є у Вроцлаві, там її займає Ольга Хребор.

Для того, аби передбачити ризики та краще дізнатися, чи така посада буде ефективною, відбулися проконсультації із вроцлавською владою. Після цього буде прийняте рішення — чи рекомендувати президенту міста створити посаду Уповноваженого з питань українців.

Ніч музеїв і «Українське Етно» у Народному домі в Перемишлі

Фото Касі Комар-Мациньської

Уже вчетверте Народний дім у Перемишлі приєднався до загальноєвропейської події — Ночі музеїв.

Родзинкою цього року Ночі, яка пройшла 18 травня, була експозиція вишиваних українських костюмів, більшість з яких походила з території Закарпаття. Вишивані сорочки, кептарі, плахти і спідниці — все це можна було побачити завдяки багатству приватних колекцій українців Перемишля, які погодилися позичити їх для виставки. Завдяки прихильності Посольства України у Польщі в одному із залів Народного дому показали також фотографії з виставки «Краса єдності», яка зображує відомих польських акторів і журналістів, одягнених в українське народне вбрання.

Проте найбільшу увагу привернуло шоу «Українське Етно», тобто показ народного одягу, підготовлений спільними силами вчителів та учнів «шашкевички». Моделами були учні, вони продемонстрували глядачам різноманітність вишиваних орнаментів, стильних композицій із різних регіонів України.

Цього року в Ніч музеїв Народний дім відвідало приблизно 300 людей. Організатори традиційно підготували для своїх гостей почастунок. «Українське Етно» організували Анна Леськів, Марія Фіцак, Тетяна Наконечна. Кураторкою виставки костюмів була Марія Туцька. (Кася Комар-Мациньська)

Про іконографію Новосільського у Гурові-Ілавському

10 травня у конференц-залі української школи у Гурові-Ілавському відбулася зустріч з істориком мистецтва, доктором Кристиною Черні. Про це пише сайт cerkiew.gorowo.pl.

Головною темою зустрічі стало нещодавно опубліковане видання Кристини Черні «Nowosielski — sztuka sakralna. Podlasie, Warmia i Mazury, Lublin» («Новосільський — сакральне мистецтво. Підляшшя, Вармія та Мазури, Люблін»). Як зазначила авторка під час презентації, Гурово-Ілавське займає особливе місце в її дослідженнях. Саме у місцевій греко-католицькій церкві Воздвиження Чесного Хреста знаходяться іконостас та настінні розписи авторства Юрія Новосільського.

Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

День вишиванки у Гданську.
Сюжет з події можна побачити за даним кодом.
Код треба сканувати на мобільному.

Польсько-український палімпсест

Зустріч знакових письменниць Польщі та України – Ольги Токарчук та Оксани Забужко

«Перемисьль? Це майстерно виткане, барвисте полотно, повну красу якого можна побачити лише тоді, коли його розгорнеш та триматимеш багатьма, різними руками». Так метафорично підсумувала свої враження з прогулянки Перемислем Ольга Токарчук – польська письменниця, лауреатка літературної нагороди «NIKE» та міжнародної Букерівської премії. Цю думку продовжила Оксана Забужко – українська письменниця, нагороджена літературною центральноєвропейською премією Angelus та Шевченківською премією в Україні. Вона звернула увагу на відчуття «недозаселеності» та «недорозказаності» міста над Сяном, де вражає відлуння давньої могутності, проте сьогодні помітне зменшення кількості населення та замовчування багатокультурної спадщини міста.

Дискусію двох письменниць – польки та українки – в Перемислі, на пограниччі, придумала та організувала приятелька Об'єднання українців в Польщі, публіцистка, активістка польсько-українського діалогу та авторка книги «Український палімпсест – розмови з Оксаною Забужко» Іза Хруслінська. Вона також запросила до розмови публіциста, пов'язаного з тижневиком «Політика», Едвіна Бендика.

Для Ольги Токарчук і Оксани Забужко день розпочався з прогулянки Перемислем. Екскурсоводами були учні «шашкевичівки», які вже мають досвід у цій ролі – Максим Наконечний та Теодор Фіцак. Маршрут був побудований так, аби особливу увагу приділити місцям пам'яті перемиських євреїв та українців. Окрім синагоги та католицького костелу, письменниці відвідали міське кладовище, кірху, українське військове кладовище в Пікуличах. Оксана Забужко побувала тут уперше, Ольга Токарчук була раніше тільки проїздом, тож Перемисьль став для них містом-відкриттям.

Проте найбільше враження на обох письменниць справили будиночок, у якому ввечері відбулася їхня зустріч – стильні інтер'єри, квітчасті розписи на стелях,

На фото зліва направо: Ольга Токарчук та Оксана Забужко.

а також сама споруда у стилі українського модерну. Дискусія, яку організатори назвали польсько-українським палімпсестом (палімпсест – пергамент, на якому записували новий текст, стираючи попередній – ред.) розпочалася о 17:00, у Народному домі зібрався повний зал слухачів. І Забужко, і Токарчук активні у публічному просторі своїх країн, коментують політичну ситуацію і в Польщі, і в Україні. Проте їхня розмова стосувалася також ролі літератури та її впливу на читачів. Як засіб комунікації література на перший погляд може здаватися елітарною, такою, що промовляє до обмеженого кола людей. Однак насправді, якщо взяти до уваги тиражі книг обох письменниць та кількість мов, якими перекладали їхні твори, стає помітним потужний вплив їхнього способу мислення та розказаних ними історій на не лише польське та українське суспільство.

«Література заповнює простір, по-рожеччю. Тому так важливо писати і вчити писати нові покоління. Голо-

вним принципом усієї гуманітарної культури є те, що кожна людина має свою історію, яку варто розказати і варто почути. Це – культуротворча роль оповідання», – пояснила Ольга Токарчук. У своїй творчій діяльності письменниця привертає увагу до малих історій, які відбуваються всупереч історії великій, національній чи світової. Авторка намагається дивися на світ з перспективи «маленької людини» та цінує багатство суб'єктивних думок та оцінок. Оксана Забужко, зі свого боку, помітила, що і в польському, і в українському суспільствах існує «культура мовчання». Це – повоенна спадщина, схильність відкидати, замовчувати, не дискутувати на складні теми. «Але, коли ми мовчимо, хтось радо говорить за нас, нав'язує нам свій наратив, це породжує конфлікти і війни. Тому говорячи від свого імені, ми протиставляємо себе війнам сучасним і майбутнім», – констатувала українська письменниця.

Згодом Ольга Токарчук і Оксана Забужко порушили теми змін у світі, на-

слідків розвитку нових технологій, сприйняття інформації через зображення. Письменниці міркували над майбутньою долею друкованого слова, оскільки зараз вважається, що картинка є більш промовистою та доступною для пересічного споживача, забезпечує «безпосередню передачу переживань» та вимагає менше зусиль для їхнього сприйняття. Коментуючи ці побоювання Ольги Токарчук, Оксана Забужко переконувала, що людський мозок сприймає зображення за допомогою мови та лексики. Той, хто вміло послуговується мовою, має великий вплив на інших людей. Це – великий шанс, але і загроза маніпуляцій, зокрема в контексті гібридної війни Росії проти західного світу.

Тому таким важливим є щоденний, неспішний діалог між людьми, інтимний зв'язок між автором та читачем, який твориться за допомогою справжньої літератури – наголосили письменниці. У літературі не все кажуть дослівно, не все має бути безпосереднім фактом чи літературною правдою. Під час читання важливе не лише розуміння написаних речень, а й усвідомлення того, що записано між ними – емоційної вартості. Саме такий спосіб виховання вразливості до світу допомагає людям освоювати сучасну реальність.

На завершення зустрічі публіка мала нагоду поставити письменницям запитання. Одне з них стосувалося значення цієї зустрічі для обох авторок. Ольга Токарчук і Оксана Забужко давно знайомі, тож наголосили на взаємній повазі до творчості та життєвої позиції. Спільним стрижнем для них є приналежність до центральноєвропейської літературної родини, яка визначає характер їхньої творчості, а також чутливість до проблем сьогодення. Оксана Забужко підсумувала, що обох письменниць поєднує щось на зразок «творчої групи крові», тобто спосіб, у який вони сприймають життя та розставляють у ньому важливі акценти. ■

Каця КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото авторки статті

Варто скрізь мати своїх представників

Продовження з 2 сторінки

Результати дослідження громадської думки у Польщі (опитування Kantar для «Gazety Wyborczej», Gazeta.pl і TOK FM 16-19.05) показували, що головні політичні угруповання – правляча партія «Право і справедливість» та опозиційна «Громадянська платформа» (Європейська коаліція) – мають майже однаковий рейтинг. Експертів дивує високий рівень підтримки крайніх політичних сил. З лівих це «Весна», партія колишнього мера Слупська Роберта Бедроня, з правих – партія «КУКІЗ'15» та Конфедерація (KORWiN Braun Liroy Narodowscy, об'єднання правих партій). Усе вказує на те, що такий розподіл політичних сил утримується до парламентських виборів. Соціологи наголошують, що виборці 20-30 років готові голосувати саме за ці крайні угруповання як з пра-

вого, так і з лівого боку політичної сцени у Польщі.

Дебати перед виборами до Європарламенту відбувалися в тіні внутрішньої політики, зокрема, політичних та сексуальних скандалів за участю лідерів політичних угруповань та верхівки католицької церкви. Напруга довкола цих питань не зменшиться і до осені.

Українська громада повинна мати на увазі, що, якщо країні праві партії «евро-скептиків» (не лише з Польщі) отримають більшість голосів у Європарламенті, про дотації можна буде забути. А якщо праві сили наберуть достатню кількість голосів і в Сеймі, українська громада, можливо, зможе також забути про будь-які державні субсидії на свої потреби. Уже зараз «кресові бульвар'єри» пишуть про «Наше слово» як про «україномовний тижневик, на утримання якого ідуть гроші з податків

поляків». Невже українська громада не сплачує ніяких внесків до державного бюджету? Такі заяви лунають сьогодні, коли націоналісти ще не мають відповідної сили та не представлені широко на польській політичній сцені. Що буде далі? Це також залежатиме від нас і наших виборчих бюлетенів.

Насамкінець – про президентські вибори 2020 року. Польський президент Анджей Дуда спілкувався з новообраним президентом України Володимиром Зеленським, запросив його відвідати Польщу. На інавгурацію Зеленського до Києва прибув міністр закордонних справ Польщі Яцек Чапутович. Обоє політиків висловлювали сподівання на покращення відносин з Україною, зокрема, вирішення суперечок у сфері історичної політики. Ймовірний претендент на президентське крісло, голова Європейської ради Дональд Туск, хоче,

аби Польща продовжувала бути адвокатом України в Європі.

«Я знаю, наскільки важким є порозуміння. Я родом з іншої частини Польщі, моя родина не пережила трагедії подій на Волині 1943 року. Я розумію тих, чий близький пережив це пекло. Але не існує альтернативи для порозуміння. Чи німцям та французам було легко порозумітися? А на Балканах?» (Gazeta Wyborcza, «Ліберальна демократія любить показати м'язи» 11-12. 05.2019 р.).

Кого з майбутніх претендентів на президентське крісло підтримає українська громада в Польщі? Час покаже. Пам'ятаймо лише про те, що нам варто всюди мати своїх представників. Польська народна мудрість каже: «mądry Polak po szkodzie» (аналог українського «після бійки кулаками не розмахують»; ідеться про ситуації, коли хибність власних дій людина усвідомлює, коли вже все зроблено – ред.) Нам не конче треба у всьому наслідувати сусідів. ■

Орест ЛОПАТА

Єврокомісар Йоганнес Ган – на конференції.

Фото авторки статті

Ювілей Східного партнерства: «розслабитися і святкувати»

13 та 14 травня у Брюсселі відзначили 10-ту річницю програми Східного партнерства ЄС. Це – формат співпраці Європейського Союзу з 6 країнами: Україною, Білоруссю, Молдовою, Азербайджаном, Вірменією та Грузією. Його започаткували у травні 2009 року в Празі з ініціативи Чехії та Швеції. За цей час багато чого відбулося: Україна не з першої спроби, але таки підписала угоду про асоціацію; між кількома країнами та ЄС запровадив безвізовий режим, а також зона вільної торгівлі. Однак цього року два дні урочистих заходів у Брюсселі стали радше підсумуванням результатів десяти років, аніж презентацією планів на майбутнє.

За результатами міністерської зустрічі 13 травня (у ній брали участь представники зовнішньополітичних відомств ЄС та країн-членів, а також міністри закордонних справ 6 країн Східного партнерства) мали ухвалити спільну декларацію. Текст уже був готовий, однак документ так і не прийняли. Проти виступив Азербайджан, який хотів, щоб у документі взяли під увагу його конфлікт з Вірменією щодо Нагірного Карабаху (територія, окупована Вірменією з 1990-х років). А у розмовах міністрів країни Східного партнерства «потіснили» питання Африки та Лівії, а також Ірану і його ядерної програми (в останню мить стало відомо, що держсекретар США Майк Помпео переносить свій візит до Росії і також відвідає Брюссель). Відтак підсумок міністерської зустрічі звівся до доволі загальної заяви її голови, високої представниці ЄС з питань безпекової та зовнішньої політики Федеріки Могеріні. Також на ній обговорили виконання плану «20 очікуваних досягнень до 2020, який регулює співпрацю в рамках Східного партнерства».

Це – одна з ознак того, що «група Східного формату» насправді дуже неоднорідна, і це впливатиме й на подальшу співпрацю Євросоюзу з цими країнами. Зараз всередині цієї групи простежується чіткий поділ: Україна, Грузія та Молдова підписали договори про асоціацію, мають безвізовий режим тощо; натомість важко сказати, коли це ж саме зроблять Вірменія, Азербайджан та Білорусь. Окремі європейські дипломати та «речники» голосу Євросоюзу – наприклад, еврокомісар Йоганнес Ган – на питання про це прямо відповідали, що переглядати формат Східного партнерства зараз не на часі, і що будь-яке розрізнення країн у його рамках тільки поглибить непотрібні поділи, а кожна з країн Східного партнерства розвиває співпрацю з ЄС у міру своїх можливостей. Та все ж теза про можливе виокремлення двох груп серед країн Східного партнерства прозвучала впродовж двох днів неодноразово, зокрема – від міністрів закордонних справ деяких країн ЄС, наприклад, Чехії та Литви, які в коментарях журналістам перед зустріччю говорили, що Україні, Грузії та Молдові треба надати більше можливостей у рамках партнерства. Але наразі видно, що такий сценарій не має широкої підтримки в самому Євросоюзі. Йоганнес Ган, відповідаючи на питання журналістів, порадив просто «розслабитися і святкувати».

На конференції високого рівня, яка відбулася 14 травня, про що ідею вже майже не згадували. Цього разу промови спікерів також стосувалися передусім здобутків та користі Східного партнерства. Варто зазначити, що чинний на той час президент Петро Порошенко був єдиним главою держави, який прибув на конференцію, – від усіх інших країн приїхали міністри закордонних справ (голови МЗС Вірменії та Азербайджану, що мали би опинитися на сцені поруч, бо гостей розсаджували за алфавітом, знову-таки демонстративно

но сіли на протилежних кінцях ряду). Найбільш конкретним з усіх був польський міністр закордонних справ Яцек Чапутович, який говорив про кілька кроків для майбутнього функціонування програми Східного партнерства. Зокрема, він пропонував переглянути угоди про асоціацію з ЄС та осучаснити їх, створивши формат «угода про асоціацію плюс»; створити інституційну структуру Східного партнерства (секретаріат), який був би офіційним представництвом цих 6 країн в ЄС; запровадити серед них головування на основі ротатії – держава-очільниця мала би від імені усіх країн партнерства контактувати з ЄС, організовувати зустрічі високого рівня тощо. Чапутович також відзначив, що країнам партнерства варто демонструвати більше самостійності, автономності, подекуди – ініціативності (тут він натякав, очевидно, на те, що від усіх країн, крім України, на заходи приїхали міністри закордонних справ, а не президенти).

Павло Клімкін, який на той час ще був на посаді міністра закордонних справ, розповів журналістам, що у переговорах з колегами порушував питання російських паспортів на окупованому Донбасі. За його словами, в ЄС розуміють, що окремими персональними санкціями тут не обійтися, і що це питання національної безпеки не лише України, а й Естонії, Литви та інших країн, де є частка російськомовного населення. Але чи в усіх країнах, а не лише у «ближчих до Росії», усвідомлюють наслідки, які може спричинити такий крок Кремля? На питання про те, чи Євросоюз вдаватиметься до системної відповіді, Клімкін відповів: «ми над цим працюємо», що, разом із заявами деяких європейських посадовців, демонструє, що в ЄС наразі не готові до конкретних кроків. Клімкін також додав, що ймовірне зняття санкційного тиску з Росії у Раді Європи – особливо після того, як Кремль почав роздавати на окупованому Донбасі російські паспорти – зруйнують логіку та сенс Мінських домовленостей і вони фактично припинять функціонувати. Зазначу, що Росію позбавили права голосу в Парламентській асамблеї Ради Європи якраз після анексії Криму та військової агресії на Донбасі.

Підсумовуючи, заходи у Брюсселі були урочистостями, а не самітом, – цього ж місяця проходять вибори до Європарламенту, після чого на багато ключових посад вступлять нові люди; окрім того, досі невідомо, що відбуватиметься з Великою Британією (наразі крайній термін її виходу з ЄС – 30 жовтня). Саміти Східного партнерства традиційно проходять що два роки. Тому ключове питання зараз – коли відбудеться наступний і чи прозвучать на ньому конкретніші плани та рішення для майбутньої співпраці. Оскільки дія плану «20 очікуваних досягнень до 2020» закінчується наступного року, перегляд Європейської політики сусідства та Східного партнерства можливий вже тоді. ■

Ольга РУСІНА

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Постійно діючий трибунал, створений у відповідності до Конвенції ООН з морського права, задовольнив ключову вимогу України у справі про тимчасові заходи, які має здійснити Росія. Про це йдеться у рішенні трибуналу, оголошеному 25 травня у Гамбурзі. Серед іншого, суд зобов'язав Росію негайно звільнити українських моряків та дозволити їм повернення в Україну. За таке рішення проголосувало 19 суддів, проти – один, російський суддя. Трибунал, водночас, повідомив, що не вимагатиме від Росії зупинити кримінальні слухання щодо події 25 листопада, які тривають зараз у Москві. Офіційний представник РФ був відсутній на слуханні; російська сторона відмовилася також надавати свої матеріали для слухання, однак за конвенційним правом ООН все одно лишається зобов'язана виконувати рішення. За відсутності представника РФ трибунал використовував офіційну позицію Росії щодо подій поблизу Керченської протоки. Зокрема, суд заявив, що не знайшов підтверджень російської версії про провокаційну військову операцію України. «Секретне вторгнення українських моряків, на якому наполягає Росія, видається трибуналу дуже малоімовірним», – йдеться у рішенні. Також трибунал погодився із тим, що Україна вичерпала всі можливості домогтися із РФ про звільнення моряків без звернення до суду.

Канцлерка Німеччини Ангела Меркель провела телефонну розмову (24 травня) з президентом України Володимиром Зеленським, під час якої обоє підтвердили необхідність повної реалізації Мінських угод. Основними темами обговорення були двостороннє співробітництво між Німеччиною та Україною, а також внутрішні події в Україні, включаючи ситуацію на сході України. Про це повідомив офіційний представник німецького уряду Штеффен Зайберт. «Обидві сторони наголосили на необхідності повної реалізації Мінських домовленостей і зацікавленості в продовженні тісної співпраці у «нормандському форматі», – йдеться у заяві Зайберта.

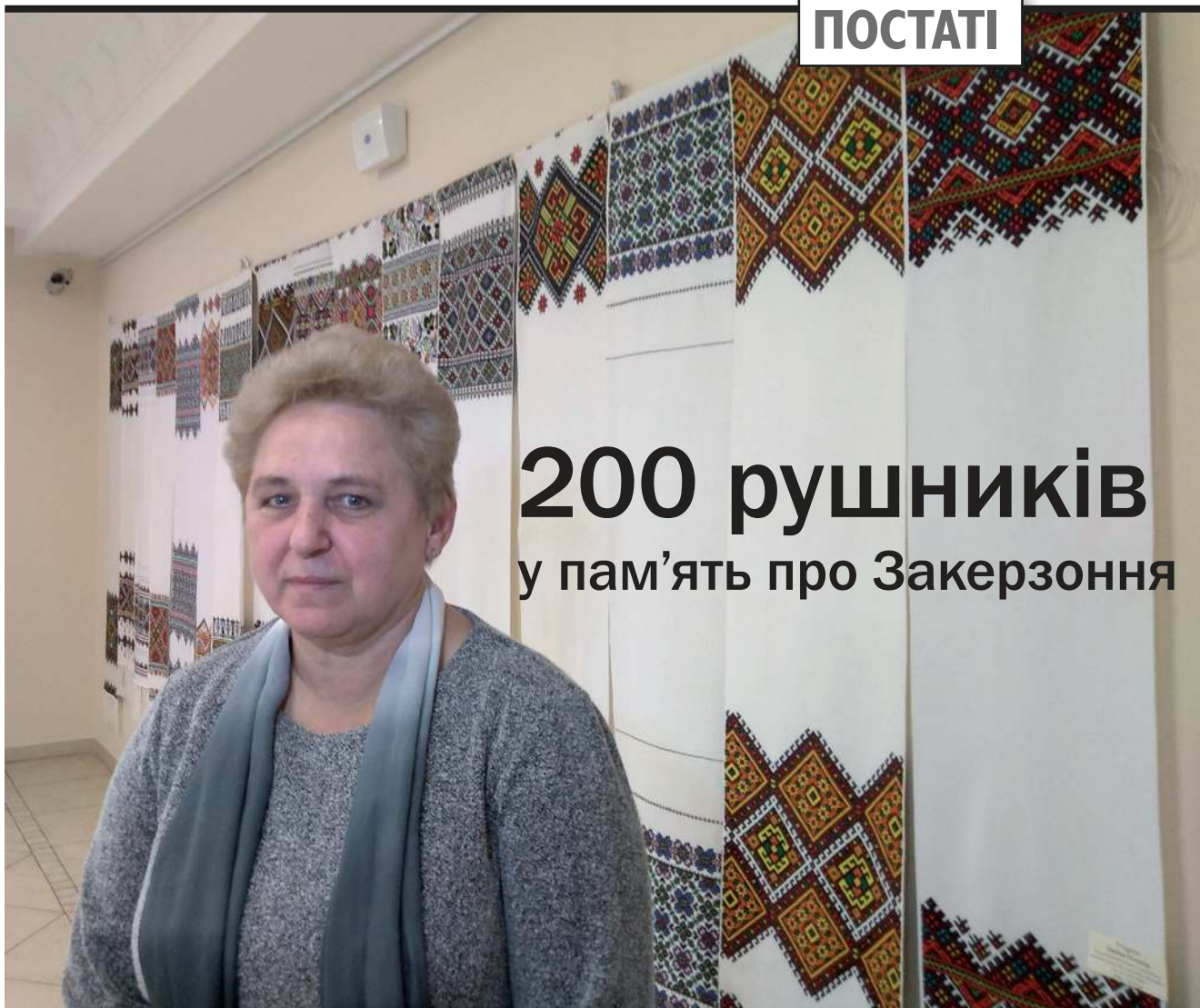
Почесний патріарх Православної церкви України (ПЦУ) Філарет не захотів висловлювати підтримку предстоятелю церкви митрополиту Київському і всієї України Епіфанію. За словами блаженнішого всі інші учасники синоду одностайно проголосували за висловлення підтримки йому як предстоятелю (єдиний, хто не підтримав цей пункт, – Філарет). «Святіший патріарх Філарет засвідчив: те, що він оприлюднив, він засвідчив і на засіданні Священного синоду, тобто що існує Київський патріархат, хоча всі ми намагалися довести, переконати, що зараз юридично і фактично вже немає Української православної церкви Київського патріархату», – сказав Епіфаній. Також повідомляється, що члени синоду прийняли рішення, що ПЦУ буде керуватися статутом, який ухвалили в Софії 15 грудня 2018 року. Це рішення також не підтримав Філарет, який не змінив своєї думки щодо діяльності Української православної церкви Київського патріархату.

Комітет з питань збройних сил Сенату США затвердив проект закону про оборонний бюджет країни на 2020 рік. У проекті санкціоновано виділення Пентагону \$300 млн для надання безпекової допомоги Україні. Про це повідомляє Посольство України в США. Зазначається, що із загальної суми 100 млн доларів мають бути виділені виключно на летальні види озброєння. «Згідно з документом, пропонується розширити на прямих допомоги США у зміцненні обороноздатності Збройних сил України шляхом включення до неї засобів берегової оборони та протикорабельних ракет», – йдеться у повідомленні. Закон про оборонний бюджет США набуде чинності після того, як його підтримають Сенат, Палата представників і підпише президент США.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) готовий поновити тісне співробітництво з Україною після виборів до Верховної Ради (ВР) й призначення нового уряду. Із такою заявою виступив директор прес-офісу МВФ Джеррі Райс. На прохання окреслити перспективи подальшої взаємодії, представник МВФ зауважив, що у фонді очікують призначення нового уряду України. Водночас, він не став коментувати запитання, чи становлять ризики для завершення діючої програми Stand-By для України рішення щодо розпуску ВР та відставки уряду. Райс також нагадав, що директорка-розпорядниця фонду Крістін Лагард надіслала лист президенту Володимирі Зеленському, в якому привітала його з перемогою на виборах.

За pravda.com.ua підготувала ab

ПОСТАТІ

▲ Любов Романів в колі вишитих рушників.

200 рушників у пам'ять про Закерзоння

Киянка Любов Романів не мислить себе без творчості. За 25 років вона вишила стільки, що увійшла зі своїм доробком до Національного реєстру рекордів України. Виставка, організована у столиці, нагадує про батьків майстрині та про 75 роковини депортацій із Закерзоння.

— Слово «переселенець» прозвучало у незалежній Україні тільки після анексії Криму та подій на сході. Але мені це слово відоме з дитинства. Так називали моїх батьків та всіх, кого примусово переселили з наших етнічних земель на сході Польщі. Моя мама народилася в селі Ванівка під Кросном, це Лемківщина. А тато народився в селі Коровники біля Перемишля — це Надсяння. На місці українських сіл тепер часто пустки або хащі. Такою була доля більш ніж півмільйона українців з Підляшшя, Холмщини, Надсяння, Лемківщини. Нехай мої вишиті рушники, все, що ви тут бачите, нагадують українцям про депортації, які розпочалися 75 років тому.

Простора сонячна зала в Центрі української культури та мистецтва, що на київському Подолі, вмістила тільки частину доробку вишивальниці. Експерти зафіксували 165 вишитих рушників, серед яких жоден не повторюється. У сертифікаті про всеукраїнський рекорд зазначено: «Національний реєстр рекордів України. Категорія — мистецтво. Найбільша колекція власноруч вишитих українських рушників. Кількість — 165 екземплярів. Автор — Любов Романів. Київ, 3 травня 2019 року».

— Ці рушники, вишиті дрібним хрестиком, захоплюють, на них не можна надивитися. Одна пара жіночих рук зберегла і збагатила українську культуру. Ми щасливі, що така велика колекція є саме в Україні, — поділилася враженнями керівниця Національного реєстру рекордів Лана Ветрова.

За словами Любові Романів, за чверть віку вона вишила понад 200 рушників. Як кожна майстриня, вона роздаровувала плоди своєї праці родичам, друзям, колегам. А вишитих скатертин і серветок ніколи навіть не рахувала.

— Вишивала я за власним бажанням, ніколи не думала про славу чи рекорди. Коли на роботі жінки йшли на пенсію, для кожної моя вишивка була найкращим подарунком. Окрім того, так я заохочувала колег самим братися за вишивальницьку голку. Подобається мій рушник — то беріть і вишивайте самі, — розповідає майстриня.

Під час виставки відвідувачі мали нагоду побачити не тільки вишивані рушники та скатертини, але й традиційні лемківські писанки та вироби з бісеру. Їх пані Люба також ніколи не рахувала, але певна, що більше виробів роздарувала подругам і родичкам, аніж зберегла для виставок. Майстриня виготовляє їх як за традиційними орнаментами, так і з власною стилізацією, додаючи до народної класики авторські акценти.

— Не кожній жінці вік і посада дозволяють вдягнути велику червону прикрасу на роботу. Тому я зупинилася на приглушених пастельних тонах. Такий колорит більше пасує до ділового стилю у великому місті, — розповідає Любов Романів.

Новації киянка внесла і в розпис писанок. Зізнається, що зі зовсім юного віку легко опанувала лемківську технологію розпису яєць. Але тепер використовує віск із додаванням парафіну. Ділиться таємницею: таке поєднання особливо корисне для початківців, адже парафін не так швидко застигає на яечку, як віск, тому

◀ Сорочка Цецилії Возняк, мами Любові Романів, із села Ванівка, вишита в 30-х роках ХХ століття.

невдалий штрих можна швиденько стерти або підправити. Щоби традиційні писанки не губилися з-поміж інших, майстриня розширює також палітру кольорів і відтінків.

— Мама писала і фарбувала писанки в одній барві. Раніше особливо не було часу, та й з матеріалами було суцужно. Мої ж писанки тепер легко ідентифікувати. Ті, що в одному кольорі, написані давно, а ті, де багато кольорів, — це писанки, які я розписала і пофарбувала вже в останні роки, коли хотілося зробити нашу писанку ще виразнішою.

Народилася пані Люба в місті Рогатині на Івано-Франківщині. Там закінчила школу, навчилася від мами традиційних жіночих ремесел. Зрештою, в родині переселенців, це було радше правилом.

— Скільки пам'ятаю, моя мама, Цецилія з родини Возняків, ніколи не сиділа без діла. І мені малій хо-

тілося бути такою ж вправною, як вона. Як довірили мені семирічній голку — так і вишиваю, дали писачок — пишу писанки. В Києві живу вже 40 років. У молоді роки часу завжди бракувало — навчання, робота. А ось коли народила доньку, то за три роки декретної відпустки вишивала і вишивала. Взятася за скатертини, дуже вони мені вдавалися, — пані Люба демонструє дивовижної краси скатертину в блакитно-сірих тонах і продовжує свою розповідь. — А потім знову прийшли робочі будні. Почала вишивати рушники, бо рушник вміщався в сумочку і я завжди мала його при собі, щоб продовжувати вишивку.

Любов Романів працює на державному підприємстві «Антонов» на посаді інженера-фізика — аналізує метали і сплави. Як жінці, що працює повний день, має сім'ю, дітей і онуків, знайти час на вишивання, писанкарство і бісероплетіння? За словами пані Люби, хто хоче, той завжди знайде можливість творити, бо головне — це бажання.

— Час не треба шукати, його просто втрачати не варто. Я вишиваю всюди — коли чекаю на автобус, у черзі до лікаря. На роботі під час обідньої перерви теж беруся за голку. А колись в радянські часи доводилося стояти в чергах за різними товарами — то я навіть там примудрялася робити свої хрестики, — усміхається вишивальниця. — Якщо я не вишиваю, то почуваюся хворою!

Пані Люба згадує, що навіть у похмурі 70-80-ті роки у Києві вона відважилася вдягати одяг з елементами вишивки, що його виготовляла власноруч. Людина у вишиванці тоді могла потрапити під пильне око спецслужб і таким чином накласти на себе і свою родину неприємності, які перекреслювали кар'єрне зростання. Попри це, українська еліта не давала перетворити себе на безлику сіру масу.

— Я часто заходила в крамниці, де продавали вироби українців митців, і знайомилася там з однодумцями. З такими жінками ми створили гурт «Надія», щоб пісня нас також підтримувала, — пояснює пані Люба.

Вироби Любові Романів, яка є членкинею Національної спілки майстрів народного мистецтва України, експонувалися на численних виставках та мистецьких конкурсах, публікувались у каталогах, були відзначені дипломами. Роботи майстрині є в музейних зборах та приватних колекціях у Польщі, Чехії, Італії, Білорусі, Сполучених Штатах Америки та Канаді. Любов Романів — авторка першого комплексу кольорових листівок з фотокартками традиційних лемківських писанок і вишивок, який у 1992 році видало всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Пані Любу часто запрошують проводити майстер-класи, адже майстрів з народного мистецтва Закерзоння в українській столиці бракує.

У вільний час пані Люба шукає старовинні вишивані орнаменти, щоб створити на їхній основі свої композиції. Кожен її рушник є унікальним, візерунки жодного разу не повторюються.

— Знаючи, що я належу до лемківського товариства, люди відразу думають, що мої рушники — тільки лемківські. Але це не так, — уточнює майстриня. — Лише на окремих рушниках я використовувала зразки, які бачила на лемківських виробах. Мені цікаво зафіксувати орнаменти з усієї України. Хочу, щоб кожен, хто побачить мої рушники, знайшов у них щось співзвучне собі, побачив частинку традиції свого регіону. Таким чином, я хочу об'єднати українців, подарувати приємні моменти, яких сьогодні нам дуже бракує.

Власним коштом 5 років тому пані Люба упорядкувала і видала книгу «А Вігор і Сян течуть...» — збірку спогадів свого батька, громадського діяча, активіста товариства «Надсяння» Мирослава Романіва. У ній описані події на Закерзонні та життя переселенців у радянській Україні.

Дізнавшись, що на виставку прийшли з газети «Наше слово», пані Люба змовницьки киває і просить онучку подати окремий пакунок. Звідти жінка дістає кілька рядків вишивки на домотканому полотні, а за ними — сорочку, всіяну вишитими гладдю квітами.

— Помилуйтеся, це сорочка моєї мами, привезена ще з села Ванівка. Я також колись вишивала гладдю. Пам'ятаю, як у метро люди дивилися на мою вишивку і думали, що букети намальовані. А ці фрагменти вишивки дрібним хрестиком — це з Надсяння, з татового села. Це наші сімейні реліквії, бережу їх для дітей та онуків. Знаю, що наші люди в Польщі також шанують свою спадщину. Хочу закликати всіх українців, де б вони не жили, продовжувати українську традицію і творити самим. ■

Надія КАЛАШ
Фото — авторки

Фото надано організаторами

Культурна спадщина пограниччя

Третя конференція «Культурна спадщина пограниччя» – це продовження міждисциплінарних конференцій, які проводилися у Гожові-Великопольському ще з 2001 року.

Перші зустрічі науковців зосереджувалися на культурній спадщині лише гожівського регіону, однак згодом організатори вирішили розширити конференцію, доповнюючи її темами всіх прикордонних територій. Зараз цей захід набув міжнародного характеру. Основними партнерами є науковці з України, з якими Академія імені Якуба з Парадижа у Гожові-Великопольському — головний організатор конференції — співпрацює багато років.

— Світ динамічно змінюється, наша міжнародна співпраця також, тому ми виступили з ідеєю розширити наші зустрічі. Відтак сьогодні ми дискутуємо на історичні, соціологічні, політичні, юридичні, релігійні, культурні теми, а також розглядаємо суто лінгвістичні чи зосереджені навколо національної ідентичності питання, — каже професорка Ельжбета Скорупська-Рачинська, ректорка Академії ім. Якуба з Парадижа.

Цікавим було висвітлення національної ідентичності українців, а також лемків. Цим займається професорка Ева Голаховська з Інституту славистики Польської академії наук та Академії ім. Якуба з Парадижа.

— Сьогодні у цих регіонах поляки майже нічого не знають про своїх сусідів іншої національності. Укра-

їнці та лемки не функціонують у їхній свідомості, оскільки вони також спілкуються польською мовою, часто ходять до римо-католицького костела. Оця «непомітність» та приховування власної ідентичності є настільки глибоко вкоріненими, що про українську чи лемківську національність не знають навіть, при-міром, друзі в школі. Зрозуміло, що в цих місцевостях функціонують фольклорні ансамблі, проводиться видавнича діяльність, тим не менше сусіди-поляки про це не знають, — пояснює Ева Голаховська.

На думку науковиці, у свідомості тутешніх жителів побутує міф однорідних земель — як у значенні національності, так і в значенні віросповідання. На це впливають самі українці та лемки, які намагаються не вирізнятися, а також поляки, які не хочуть помічати відмінності своїх сусідів.

— Це для мене велика несподіванка, а водночас — цікава тема для дослідження, оскільки я хотіла би зрозуміти механізми, які цим керують. Зрозуміло, чому свого часу українці та лемки не хотіли наголошувати на своїй національності. Але для мене неясно, чому їхні польські сусіди не бажають відкривати для себе оцю «інакшість», — каже Ева Голаховська. Можливо, це стане наступною темою для її досліджень.

Академія ім. Якуба з Парадижа — це відносно молодий навчальний заклад. Вона існує лише з 1998 року і спочатку була Державною вищою професійною школою, яку три роки тому перейменували в академію. Співпрацю з Україною, а саме — з Прикарпатським

національним університетом ім. Василя Стефаника в Івано-Франківську — тут започаткували ще 15 років тому. Саме у цьому університеті вже 15-й раз проходить єдиний в Україні орфографічний конкурс з польської мови для українських студентів. Згодом співпраця навчальних закладів охопила також суто дослідницькі та наукові сфери, проводилися обміни студентів. Українська молодь отримала можливість безкоштовно навчатися у гожівській Академії в рамках програми «подвійних дипломів». Згодом наукову співпрацю розширили також на інші міста — зараз Академія ім. Якуба з Парадижа має тісні контакти з навчальними закладами в Умані, Бердянську, Львові та Києві.

— І Любуське воєводство, й Івано-Франківська область є прикордонними та пограничними районами не тільки з точки зору географічного розташування, а насамперед з точки зору постійного проживання представників різних націй. Натомість місто Гожів-Великопольський є яскравим прикладом того, як сучасна Польща ставиться до українців. У 2005 році, коли ми налагоджували співпрацю з тодішньою Державною вищою професійною школою, ми були чи не єдиними українцями, які сюди приїжджали. А тепер у Гожові офіційно працюють близько 20 тисяч українців, у той час коли саме місто нараховує 125 тисяч мешканців. Це означає, що українці в Гожові добре інтегруються у польське суспільство і не почуваються чужими, що дуже важливо. Ані мова, ані спосіб життя не є перешкодою для співпраці та навчання людей, які згодом стануть фахівцями на ринку праці, — каже Володимир Великий, доктор історичних наук та декан факультету туризму Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.

Учасники конференції переконані, що такі зустрічі допомагають долати болісні стереотипи, що й було однією з цілей заходу.

Ми повинні долати стереотипи, жити разом і співпрацювати, оскільки маємо спільне коріння, історію та спадщину. Саме це треба плекати як найбільшу цінність, — упевнено каже Ельжбета Скорупська-Рачинська. ■

Анна ВІННИЦЬКА

Проблеми української освіти у Вармінсько-Мазурському воєводстві

Асиміляція, підручники, кадри

У регіоні з найбільшою кількістю українців – на Вармії та Мазурах – вивчають українську мову лише 773 дитини шкільного віку. Німецьку мову (хоча німців там чи не на третину менше) вивчає 2047 учнів. Ці дані 25 квітня оприлюднила під час засідання Комісії національних і етнічних меншин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства представниця кураторії освіти Рената Ілечко.

Пані Ілечко також нагадала умови організації освіти національних меншин та підкреслила, що влада зобов'язана у цьому питанні допомагати. Отже, те, чи ходитимуть діти на уроки рідної мови, залежить значною мірою від бажання їхніх батьків. Ціла низка польських законів, підсилених протягом 15 років врегулюваннями Європейського Союзу, дає представникам нацменшин змогу вивчати рідну мову.

Різницю у рівні зацікавлення навчанням мов нацменшин та перевагу німецької пояснили самі представники німецької громади — голова Спільки німецької меншини Вармії та Мазурів Генрік Гох та Лех Кришлович, що займається організацією освіти в регіоні. Зацікавлення цією мовою виходить поза німецькі родини: на такі уроки дітей нерідко записують і змішані та польські сім'ї. Особливо популярна німецька у більшості сільських шкіл.

Голова Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі Степан Мігус назвав дані про кількість учнів українських шкіл та пунктів навчання «прикрою несподіванкою». Він порівняв це з даними про кілька тисяч українських дітей, що вивчали рідну мову в 60-70-х роках минулого століття. На думку Степана Мігуса, проблема полягає не тільки в байдужості наступних поколінь українських батьків до мови чи традицій предків. Окрім асиміляційних процесів, на це негативно вплинули й численні освітні реформи, починаючи від тих, що проводилися у 60-х роках минулого століття, і до останніх, які ще тривають. Унаслідок цих реформ у самому вармінсько-мазурському регіоні було ліквідовано сотні сільських шкіл, у більшості з них працювали пункти навчання української мови. Останні реформи знову зменшили їхню кількість: зокрема, ліквідували пункти при гімназіях. З майже 50 тепер діє тільки 30, зазначає воєводська методистка, що займається навчанням української мови, Любомира Тхір.

Степан Мігус підкреслив, що практично від початку існування української освіти в Польщі й дотепер наймолодші учні не отримали «Букваря». Не виходять друком також нові підручники та збірники вправ для старших класів. Освітні видавництва, що стали приватними, не зацікавлені у їхньому виданні. Любомира Тхір зазначила, що вчителі використовують ті старі підручники, які ще є, або привозять за свої кошти книжки з України. Вона також повідомила, що товариству «Просвіта», яке діє у Валчі під керівництвом Марка Сирника, вдалося отримати кошти на опрацювання «Букваря». Проект книги вже готовий, але грошей на її друк немає.

Інше питання — це допоміжна література, посібники та технічне забезпечення. Комп'ютер та доступ до Інтернету — це ще не все. Марко Сирник зазначає, що дуже важливі також мапи, словники тощо. Усі ці матеріали вчителі теж мусять здобувати самі.

Істотне також кадрове питання. Нині серед вчителів української мови є 12 людей, що закінчили українську філологію, 6 — пройшли кваліфікаційні курси, 21 вчитель — це випускники ліцею з українською мовою навчання. Ще 2 мають рекомендацію ОУП, останні 2 отримали вищу освіту в Україні. Усім їм потрібні курси підвищення кваліфікації. Колись щорічні тренінги проводилися в Україні, проте їх немає вже шонайменше чверть століття. Методистка Любомира Тхір та інші вчителі здебільшого за власні кошти організовують такі курси, а до цього мала би долучатися держава. Стала б у нагоді також заочна українська педагогічна освіта для вчителів української мови. Адже незабаром їх може не вистачати. Більшість нинішніх вчителів пропрацювала вже від 15 до 25 років і незабаром піде на пенсію.

Як зазначила директорка Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Гурові-Ілавському Марія-Ольга Сич, такі школи на Вармії та Мазурах вкрай необхідні. Вони задовольняють культурно-освітні

потреби громади, у них вивчають українську мову люди, які потім самі зможуть працювати у школах та пунктах навчання; діяльність українських шкіл допомагає зберегти рідну мову, звичаї і традиції предків, запобігати асиміляції. Гуровська школа може похвалитися ще й високим рівнем навчання, завдяки чому її випускники продовжують освіту в університетах Польщі та України.

Там, де працюють пункти навчання української мови, на учня виділяється 150% дотацій, тобто на 50% більше, ніж на пересічного учня, який не вивчає меншинної мови. Отже, школи мали би бути зацікавлені в продовженні діяльності таких пунктів. Переважно так і є. Такі освітні заклади (або структури місцевого самоврядування, що ними опікуються) не зобов'язані виділяти ці суми виключно на вивчення мов чи інших предметів, якими займаються національні меншини. Заступник маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства та член Комісії національних і етнічних меншин Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич підкреслив, що важливо, аби керівники шкіл зважали на потреби освітніх закладів меншин як і щодо самого навчання, так і щодо кваліфікаційних курсів вчителів, участі шкільних колективів у культурних заходах, забезпечення підручниками, допоміжними посібниками, додатковими уроками історії чи географії. Як дуже позитивний приклад навели початкову школу № 2 в Ольштині, де діють пункти навчання української (там вчать 104 учня), німецької та ромської мов. Директорка цієї школи Івона Ясінська допомагає вчителям у підвищенні кваліфікації, організовує відвідування, підтримує діяльність вокального гурту «Сузір'ячко», а також надає фінансову підтримку для поїздок українських учнів до України. Сама ж вона скромно пояснює, що виконує вимоги закону і доручення місцевої влади, адміністрації Ольштини.

Голова Комісії національних меншин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома підкреслив, що за проблемами нацменшин будуть слідувати. Комісія рекомендуватиме відповідним структурам місцевого самоврядування та державним установами вирішення цих проблем. Віктор-Марек Лейк, уповноважений маршалка воєводства у справах національних меншин, вкотре наголосив на доцільності створення цієї комісії в регіоні. Вона має на меті визначати перешкоди, які стають на шляху повноцінного існування національних меншин, і шукати шляхи їхнього вирішення. ■

Іван МАЗУРСЬКИЙ

Ждыня яри в Кункові

Стріча з Володиславом ГРАБАНОМ и його поезиєм

Закінчення з попереднього числа →

Поезія Грабана аж кыпит гармоньом природы и человека, старчыт прочытати наголовкы його вершы: *До тепло-го літа, Осінні листи, На білих верхах Лемківщини, Снігом забілило поля, Уранці завтра прийде осінь, Липень, На powitanie szpaka, Wiosenna odnowa, Sierpień, Wilcze stada, Zdziczałe sady, Jesienny trzmiel, Na jesieni, Przed zimą, Pierwszy śnieg, Zamięć*. А птахы так гарді сьпівали того літа... То справді Володиславовы: *Słowa ułożone w obrazy*, більшість його вершы — то словами малюваны краєвиды зеленых гір и долин, черкаючої чыстой и быстрой воды гірських рік, што камені потрафлят точыти, ци малої и теплої хыжы, навет той дручком підпертой.

Гармонія человека и природы часом ест так міцна, же вшытко ся в єдно зливат, же границі чысто ся затерают. В його поезії бодача — то братя поетичного героя (rodmiotu lirycznego), котри іншым разом ест листком травы або кымси, хто глядат си хыжы на ольшыновім листку. Ліричний герой Осін персоніфікуе и в вершы *Jesienna modlitwa* звертат ся безпосередньо до ней: *Ukochana / droga moja jesieni*. Адже тота трансформація діе и в другу сторону, нераз в Грабановых вершах звір або рослина чловечіе. Там: волчы стада /бреханя чуже / homo sapiens, там: *Стебло травы страчене (...) / глядат (...) / шытьрох сьцін на мешканя для себе, там поетични герой бесідує: Піду отворити двері фіяліці / Што за порогом стоїт, там: тернина (...) / (...) зногы на ногу / (...) переступує, абарвінок: тот синьоокі квіток / новородком вырастат / з могили прадідів*. В іншым вершы синіма квіточками барвінку стають ся очы *бабушкы Кузьмовой*, котры будут юж на нас: споглядати вічні. В ишы іншым ліричний герой стверджат, же мы сме зеленыма деревами, же Ты: *Боже... / (...) посадил єс нас / зеленым деревом Бескиду / в Лемковині*. В поезії Грабана мы, Лемкы, сме лемківском: *karmelitańka bosq*. В нього трава так як в вершы Яна Твардовского, польского сьвященика-поеты, ест чымси наравду великим. Позвольте, же наведу вам дві посылдні стрічки верша того польского поеты о св. Францішку з Асизу:

Piękne są góry i lasy / i różne zawsze ciekawe / lecz z wszystkich cudów natury / jedynie považam trawę

Bo ona deptana niziutka / bez żadnych owoców, bez kłosa / trawo - siostrzyczko moja / karmelitańko bosq.

В ным трава ест барз шанувана, так як и в вершах Грабана, сьпіваме прецін, же: *здоптана правда встане*. В Грабанові поезії мы сме таком травом вічні зеленым, котра хоц здоптана, аджи, коли ей дахто в землю вдпоче, стане и буде собом. То в нас, чытаючых Грабанову поезию: *зелена трава як надія росне и все ест зелена як шпильки на лемківські ялиці*. З ялицьом тіж барз часто мож ся стрінуты в Грабановых вершах.

Митець слова Володислав Грабан і ведучий поетичного вечора Петро Вірхнянський. Фото Наталки Грабан

Поетични герой Грабановых вершы все ест тихого серця, не помстєе ани товды, коли бесідує о горю, николи ани нікому не заздрит, на нич не наріче, як ест му тяжко, звертат ся до свого вну-тра и в тишы слухат того, што му серце шепоче. Часом кус лем си пофілософує, але нигда не мудрує.

В Грабанові поезії присутны сут вшыткы поры рока, але його поезія ест весняном поезиєм (*Na powitanie szpaka, Pewnej wiosny, Fiolek, Wiosenna odnowa*), зеленого в ней найбільше. Правда, він сам бесідує, же найбарже любить осін, и хыбаль знам чом. Хыбаль лем тоту пору рока персоніфікує, бесідує з ньом. Але мі ся здає, же він ест поетом яри. Раджу так, бо аджи, коли описує зиму, весняне жытя ест юж там присутне або и літо навет. О хоц бы в вершы о липі, котра навет зимом квітне на біло (а прецін то аж весном вшытко ся зазеленіє и розквітне, но, правда, крім липы), котра хоц отулена ишы білом перином, о літі юж мріє.

Володислава не треба особисті знати, жебы ствердити, же вірит в Бога. Страчыт почытати його вершы. Думам, же в ліричным герою з верша *Gdyby* можна відіти самого Володислава, котри голосно думат и гварит, же оддає ся воли Бога Лемків. З Богом бесідує: *Боже / зналисьме / же за дни прадавных / посадил єс нарід наш / в гірські прадідні землі / з воли и сьвітла свого*. В його вершах з ліричным героєм ходиме по Почаївські лаврі, по цмонтерях, колядуєме, сідаме до великого стола, молиме же не лем в церквы, нераз: *Na zgłiszczach cerkwi або в лісі, бо для Нього сьціна ліса ест сьціном іконостасу (Tu w każdym miejscu / ikonostas lasu / zanoszą modły / za ludzi / bez ludzi)*. Правду бесідує, бо ліс для Лемка был и буде чымси сьвятым, мій прадід про так званий сервітутовий ліс, котрого хотіли му одобрати, аж до Ясла ходил судити ся з дідичом.

Грабанова поезія перемітує міст з минулого до зарання, а навет до вічності,

але поезийни герой не боїт ся признати, же цілий час глядат ишы свого місця на ті землі (*Szukam cię od lat*). Мы, еднак, ближше призрیمе ся тепер вершови: *Wierzyłem*, ото він:

Wierzyłem że przed jesienią / powrócą bracia Łemkowie / uprzedzą białą zimę / zapalą w dziuplach buków / nowe watry

A oni już nie czytają księgi lasu / zapomnieli / o swojej Księdze Rodzaju / wolą nowe futerka / i futerał z piwem.

Тот верш песимістичні ся кінчит, але в іншым діло ест ишы не чысто страчене, ліричний герой як мантру повтартат там: *Powiadasz / - wracać muszę / Łemkowiwna czeka*. Він тыма словами зачынат ся и кінчыт. Верш *Хвиля* тіж кінчыт ся подібні: *Aby nie zapomnieć / powrotów*. Я тіж думам, же важне, жебы Лемкы, жыючы на Чужині, не забыли в собі тугы за вітчизнином, за Лемковином. Все повинни сме памятати о раді, яку дає нам ліричний герой Грабанового верша:

Na ziemniaczysku / pełnią legł księżyc / złoty jak bania cerkwi / Od tysiąca lat / matka wierzy w jego kształt / kopie ziemniaki / srebrnikom podobne / Co za nie kupi - / Skrawek nieba nad głową / albo motykę / z którą na cmentarz bliżej.

Так справді ест, все выбір належыт до нас, то од нас залежыт што си «купиме», земны блага ци небесны и кым будеме. Каїном, котри може мотыком забил брата (были товды в поли, а Каїн был прецін рільником), ци милым Богу Авльом.

Мушу ту повісти, же хоц некотры Грабановы вершы сут писаны польском мовом, то думам, же Поляк, котри не зна Лемків, котри не зна нашої лемківской душы, не зрозуміє в них вшыткого так як мы, Лемкы. Доводом на то, же раджу правду, най буде о хоц бы такі верш о хыжы.

Dom / Dom z drewnianych bali / - ciepły / dom z drewnianego strachu / - odległy / dom z drewnianego bólu / - codzienny / Dom / jak ostrze do szczapy / i ostrze do ostrza / Dom.

Думам, же тота част з балями, як и кінцівка, вшыткым ест зрозуміла, но бо острым топором мож отесати дерево на хыжу (*ostrze do szczapy*), бо теплоту хыжы творит згода в родині, бесідуєме, же муж з женом роками ся познають — «дотерають ся» (*ostrze do ostrza*). Але мі ся здає, же мы, Лемкы, більше хыбаль видиме в деревянім страху и болю. Знаме, же з болю и зо страху можна аж здеревяніти и зато мы, Лемкы, глыбше переживаме слова того верша.

Володиславе — друже мій, коли припоминают мі ся слова твого верша: *Gdyby*, то думам си, же написал єс го по серцьові негоді. Дякувати Богу, скоро поміч скоро приїхала и можеме тя ту гнеска гостити. Тото твое: *Gdyby* для ня ест доказом того, же думаєш си, жєс юж вшытко зробил, жєс сьвідомы тых вшыткых благ, якыс створил и якы останут по тобі. Тыс, так як поетични герой твоїх вершы, все спокійни и нигда не помстєеш, жалю не маш до нико-го, давно шмарил єс го в быстру воду, жебы го забрала як найдалше з твоїх гір. Думам, же Бог ишы од тя штоси хоче, мусиш жыти для діти и внуки, котры сут дороги твому серцю. Сут дороги, бо присутны сут в твоїх вершах, хоц, як сам пишеш, то лем: *Waka-syjne wnuki na wuroju*. Мусите знати, же Володислав Грабан не лем в поезії любит природу, має свою пасіку и ест барз добрым пастырьом своїх пчів, сіє и садит ім преріжны квітки, на каждую пору рока, жебы їх під крилом мали, жебы, глядаючы сьвіжого меду, не мусіли да-леко літати.

Володиславе, бренчат мі в ухах твоїх слова: *Żałuję, że życie przebiegnę*, мы тото розумієме, знаме, чом твое авто помаціцьки переїжджат през нашы села. Вшытко тя цікавит и хочеш відіти вшытко того, што наше. Тепер, будучы на пенсії-емеритурі, можеш юж адже и піше ити. Не спіш ся, не лет, хыбаль, же на крылах поезії. Володиславе, ишы долго мусиш жыти и то не лем для родины, але и для нас вшыткых. Вшыткых — то значыт вшыткых, не обмежую ся ту лем до нас, Лемків, думам си ту ишы не лем о Поляках ци Українцях. Ты прецін барз добрі знаш вшыткы тоты три мовы. Може Бог хоче, жебыс дашто ишы поперевадил? Знам, же писати вершы не перестанеш, бо по-ета без ных не жые, дыхат нима, а мы и такы люде як во вступі згадана пані д-р Сильва Бруні, ждуть твоїх новых вершів як зеленої яри. ■

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Історія

Як українець потрапив до польського парламенту

Продовження з 1 сторінки

Однак було інакше: до виборчої кампанії кандидата, яка була скерована до локального, тобто польського виборця, долучилися всі структури місцевого виборчого штабу «Солідарності». Виборча програма українського кандидата на практиці складалася з двох головних пунктів. Перший — стандартний, як у кожного кандидата від «Солідарності»: питання не політичних, а економічних змін. Натомість другий пункт, який помітили відразу, стосувався польсько-українських відносин та питань, пов'язаних із меншинами.

Під час численних зустрічей обговорювали складні теми: переважно вони стосувалися Волинської трагедії. «Чи ви вірите в можливість польсько-українського примирення, адже, мабуть, знаєте, що на заході Польщі ситуація з цим не найкраща, а на сході країни також не всі це приймуть? Ви в це вірите?», — питав хтось на виборчій зустрічі в Сулішеві.

Проте зневіра була помітна й при таманна перш за все українському середовищу. Траплялися думки про те, що перемога Мокрого неможлива, оскільки відомо, як поляки ставляться українців, тож не варто витратити на це сили. Можливо, саме через це від місцевого українського середовища виборчому комітету допомагала тільки одна людина — лемко-українець Михайло Ковальський.

«Мокрий, ти не вийдеш сухим із води»

13 травня у Дембні вперше з'явилися листівки (ulotki) проти українського кандидата. Їхнім автором було нікому не відоме Об'єднання патріотів західних земель. Пізніше в усьому виборчому окрузі розповсюджували й інші матеріали. У них було написано, зокрема, так: «Aby nasza ziemia rosła, trzeba nam naszego posła, który tutaj się urodził, obcy nas nie będzie wodził!» («Аби наші землі розвивалися, нам потрібен наш депутат, який тут народився — чужинець керувати нами не буде»). Проте найбільш агресивною така агітація стала напередодні самих виборів: тоді українську національність Володимира Мокрого намагалися дискредитувати, ймовірно, люди зі служб безпеки (пол. Służb bezpieczeństwa). Зранку 4 червня поблизу виборчих дільниць округу Хошно, у якому балотувався Мокрий, хтось розкидав листівки антиукраїнського змісту: «Lepszy każdy skur..., niż urowiec-Ukrainiec» («Кожен покидьок кращий за упівця-українця») та «Mokry, nie ujdzie ci to na sucho» («Мокрий, ти не вийдеш сухим із води» — фразеологізм, означає «тобі це так просто не минеться — ред.)).

Напередодні у медіа також з'являлися повідомлення, нібито Володимир Мокрий є «сином упівця» (тобто вояка Української повстанської армії, УПА — ред.). Це було неправдою, оскільки батько Володимира Мокрого був солдатом Польської армії, який під час II Світової війни дійшов до Берліна.

— Ми мусили на це реагувати — писати до місцевої газети, що він воював

Машина їжджала до села, а члени комітету через мегафони повідомляли про зустріч із кандидатом. Зліва направо стоять: Петро Тима, Богуміла Бердиховська, Петро Павлице та сидить Томаш Сліва. Фото з архіву Богуміли Бердиховської

за Польщу, аби редакція опублікувала спростування, — говорить Петро Тима. Важливо пам'ятати, що це були лише частково вільні вибори, комуністична влада досі мала неймовірно можливості пропаганди за допомогою радіо, преси, телебачення. Комітет «Солідарності» міг опиратися в основному на друковані матеріали та зустрічі з виборцями.

Під час таких зустрічей траплялися випадки, коли хтось обурювався, що можна голосувати за людину з українським походженням. Водночас згадувалися історії про жорстоку польсько-українську боротьбу 1943 року на Волині. На одному з виборчих віче у Заменицях пролунало прохання, аби кандидат спростував інформацію про своє походження.

— Якесь молода людина встала і сказала: «Пане Мокрий, ми будемо за вас голосувати. Нам кажуть, що ви українець. А ви замолоді як на українця», — сміється голова ОУП.

Були й зустрічі, після яких виборці підходили до Мокрого, тиснули йому руку, навіть говорили, що «не забудуть його». Приходили люди середнього та старшого віку, нерідко ті, хто пам'ятав події 40-х років. Якщо присутні походили з Львівщини чи Тернопільщини, це ставало відомо відразу на початку зустрічі.

— Думаю, його навмисно вислали на цю територію, бо у комітеті знали, що він зможе розмовляти на такі теми. Мокрий мав дар оратора. Він вмів зменшити напругу та пояснити проблему, — каже Петро Тима.

Проте основною темою були економічні питання.

— Люди говорили, що в крамниці горілка є, а хліба купити вони не можуть. Мокрий дуже людяно підходив до справи. Він умів зрозуміло пояснити, що означають державні реформи та яке завдання вони мають виконати. Були також питання, які стосувалися повсякденного життя, розвитку інфраструктури тощо, — додає діяч об'єднання. — Здавалося, що це конфліктна ситуація: університетський викладач має розмовляти з людьми, які більшість часу пропрацювали у «пегеєрах» (сільських

державних господарствах — ред.) А він умів розмовляти з ними про все.

«Два голуби воду пили, а два колотили»

Серед виборців, які приходили на зустрічі, були й українці. Місцеві жителі українського походження не заявляли відкрито про свою національність. Були випадки, коли хтось уже після зустрічі підходив до Володимира Мокрого і казав: «ми будемо за вас голосувати, бо ми — тієї самої віри», проте такі люди ніколи не говорили цього публічно.

— Інколи сам Мокрий порушував українську тему, наводячи у промовах цитати з пісень. Наприклад, говорив «Два голуби воду пили, а два колотили», коли згадував про II Світову війну і роль тоталітарних режимів — Німеччини та СРСР — в розпалюванні ворожнечі між українцями та поляками, — розповідає голова ОУП.

Він зазначає, що члени комітету за якийсь час самі намагалися виходити на українців.

— Для частини українців було зрозуміло, що треба підтримати свого кандидата. Дехто їхав голосувати за нього з-поза виборчого округу.

Слід згадати, що Володимир Мокрий не приховував власного походження: інформація про його національність була в усіх виборчих матеріалах. Але реакція була різною. Траплялося, що серед українського середовища не вдавалося знайти нічліг для українців волонтерів, які приїхали допомогти у кампанії.

— Про старт кампанії Володимира Мокрого не писали навіть у «Нашому слові». Він сам був на той час поза Українським суспільно-культурним товариством, — заявляє Петро Тима.

Серед українських кандидатів, яких Українське суспільно-культурне товариство (УСКТ) підтримувало на виборах, були юрист Роман Любінецький (кандидат до Сейму — округ Перемішль), професор Михайло Лесів (кандидат до Сенату з Ольштинського воєводства) та лікар Богдан Мартинюк (кандидат до Сейму — округ Більськ-Підляський).

Вибори

Молоді українці, які були у виборчому штабі Володимира Мокрого, 4 червня їздили спостерігати за виборчим процесом на дільницях.

— Ми їздили з хлопцями з «Federacji Młodzieży Walczącej» з Гожова-Великопольського. У той день було багато міліції, вони ходили з камерами і знімали. Це було дуже помітно, — згадує Петро Тима. Його та ще кількох спостерігачів міліцейські тоді на кілька годин забрали у відділок.

— У ніч, коли рахували голоси, до нас приходили люди з результатами своїх паралельних підрахунків, не було довіри до комісії, були побоювання, що фальшуватимуть результати. Був один військовий, який вночі переліз через огорожу у своїй частині та прийшов до нас повідомити про результати виборів на закритій виборчій дільниці у військовій частині. Про порушення люди також повідомляли нам, — розповідає голова об'єднання.

У понеділок зранку, 5 червня, з 90% виборчих комісій округу до комітету надійшла свіжа інформація: Володимир Мокрий переміг.

Після виборів

Через якийсь час після проголошення результату Володимир Мокрий вирішив ще раз зустрітися зі своїми виборцями. Цього разу вже як депутат.

Саме після перемоги був момент найбільшої еволюції серед українців, зміни українського середовища. Спочатку ставлення громади до Володимира Мокрого викликало зневіру: здавалося, він не може перемогти. Коли вже стало відомо, що Мокрий пройшов, українці тішилися, вітали його з перемогою, хоча раніше майже не втручалися у ці справи.

— Серед українців були ті — прибіром, Юрій Рейт, Мирон Кертичак, Мирослав Чех та інші — хто від початку знав і розумів, що це важлива історична подія для нашої меншини. Мокрий не приховував, що у Сеймі буде порушувати українське питання на рівні парламенту, зокрема — про засудження акції «Вісла». Так і сталося, — пояснює Петро Тима. — Для багатьох поляків професор Мокрий став провідником в українських темах, відкривав їм очі на динамічні процеси в Україні, що ще перебувала під владою «совєтів». Водночас самі парламентарі почали бути більш відкритими до української тематики та України.

Голова ОУП згадує, що в Україні пильно стежили за тим, що відбувається у Польщі. Завдяки Володимиру Мокрому почали співпрацювати українці з обох держав.

Слід згадати, що до того, як стати депутатом, Володимир Мокрий також писав тексти на українські та польсько-українські теми у різних самвидавах, позацензурних виданнях.

— Багато хто з «Солідарності» знав про Україну й українців саме завдяки тим публікаціям, — додає Петро Тима. ■

Павло ЛОЗА

КУЛЬТУРА

Хор «Либідь». Фото авторки статті

Українські хори – найкращі з найкращих

У Підляській опері і філармонії в Білостоці 15-19 травня проходив 38-й Міжнародний фестиваль церковної музики «Гайнівка-2019». Одним із двох лауреатів у найпрестижнішій категорії професійних хорів став Академічний камерний хор «Чернівці».

Під час цьогорічного свята сакрального співу у конкурсній частині виступили 25 хорів та колективів з 11 країн світу, зокрема 5 із України. Всі українські виконавці можуть вважати свою участь у фестивалі успішною, оскільки кожен із них поїхав з Білостока з першим, другим або третім місцем.

Найбільше причин для радості мали учасники Академічного камерного хору «Чернівці» та його диригентка Надія Селезньова, які разом з Академічним хором «Млада» з міста Перм у Росії завоювали перше місце в категорії професійних хорів. Українські виконавці представили програму, до якої входили твори українських класичних та сучасних композиторів (Артемій Ведель, Кирило Стеценко та Леся Дичко), регіональна буковинсько-румунська православна різдвяна пісня в обробці диригентки Надії Селезньової, а також твір польського композитора Ромуальда Твардовського, який не перший рік є головою журі фестивалю. Можна спо-

діватися, що через рік на інавгураційному концерті заспіває хор з Чернівців, оскільки саме переможці в категорії професійних хорів мають честь відкрити фестиваль.

Успішним виявився також виступ хору «Либідь» Дитячої музичної школи № 21 у Києві, який зайняв одне з двох других місць у категорії дитячо-молодіжних хорів. Дівчата разом з своєю диригенткою Ларисою Чичевою виступили у Всесвітній день вишиванки з репертуаром, що складався із сакральних українських творів. У хорі «Либідь» співають молоді піаністки. Цікаво, що це був їхній перший виступ з церковними піснями.

«Чесно кажучи, я завжди хотіла взяти в репертуар більше церковної музики, але через брак часу досі не могла цього зробити», — розповіла диригентка Лариса Чичева. — Фестиваль спонукав нас до цього. По-перше, це дуже відповідально — співати таку серйозну музику, бо це ж діти. Вони вже не дуже маленькі, але все-таки діти. По-друге, це спів

а капела, який має свої складнощі. Однак я рада, що ми сюди приїхали. Ми багато і давно чули про цей фестиваль. Дуже багато хорів з Києва чи навіть з України кожного року на нього приїжджає й успішно виступає. Я не наважувалася, бо думала — в нас така звичайна музична школа, звичайний дитячий хор. Але Леся Дичко нас благословила і сказала, що ми повинні сюди приїхати.

Виступ хору «Либідь» — це доказ того, що гарний колектив справиться з будь-яким репертуаром, навіть складним церковним, якого досі не виконував.

Друге місце у категорії хорів музичних навчальних закладів зайняв студентський хор Житомирського музичного училища ім. Віктора Косенка — візитка школи та дидактична база для майбутніх диригентів. Журі також призначило спеціальну нагороду диригентові хору Андрієві Морозюку.

Серед парафіяльних хорів увагу журі привернув український хор «Варвиця», що діє при храмі Різдва Пресвятої Богородиці селища Варва у Чернігівській

області. Він бере участь у службах, а також виконує українські народні пісні.

«Наш хор існує вже двадцять років, — розповіла його диригентка Ірина Луценко. — Починали ми з меншого складу, зараз у нас — 12 людей. Наш хор щонеділі та на свята співає літургію в церкві. Ми беремо участь в українських фестивалях четвертий рік, а цього року вирішили спробувати свої сили і на цьому заході».

Хор «Варвиця» посів третє місце в категорії парафіяльних хорів. Ще до проголошення результатів диригентка сказала: «Ми сподіваємося на гарні результати, можливо, будуть сильніші хори, але маю надію, що ми залишимо після себе спогад про Україну».

Ще одне третє місце — цього разу в категорії аматорських світських хорів — завоював жіночий хор «Академія» Інституту мистецтв Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. Костянтина Ушинського в Одесі під керівництвом Олени Лесник. Хор виконує композиції українських і західноєвропейських класиків та є лауреатом багатьох фестивалів в Україні і за кордоном.

Загалом цього року під час фестивалю в Білостоці виступили хори і колективи з Грузії, Росії, Білорусі, України, Болгарії, Латвії, Сербії, Польщі, Естонії, Словаччини та Республіки Гана. Як підкреслював директор фестивалю Микола Бушко, фестиваль — це «площина порозуміння поколінь, культур і народів». Вкотре українські хори показали, що вони — найкращі з найкращих. Слід згадати, що впродовж останніх восьми років українські виконавці займали перше місце в категорії професійних хорів аж сім разів. Тому й Міжнародний фестиваль церковної музики — це не лише один із найвідоміших заходів сакральної музики у світі, але також місце презентації та промоції видатних українських виконавців.

Фестиваль організував Фонд «Церковна музика». ■

Людмила ЛАБОВИЧ

Розвиток та майбутнє дитячого фестивалю в Ельблонзі

18-19 травня на Дитячому фестивалі української культури в Ельблонзі молоді артисти продемонстрували свої здібності і нагадали про війну в Україні.

Фестиваль зібрав понад 400 виконавців. Уже шістнадцять років його учасники виступають на сцені театру ім. А. Севрука. Це високо оцінив директор української школи в Білому Борі Андрій Дрозд, чий учні на ельблонзьку сцену потрапили вперше. «Я думаю, що лише цьогорічними виступами це не закінчиться», — зауважує він. Андрія Дрозда тішить, що його підопічні зустрілися тут з ровесниками з інших регіонів, адже такі зв'язки є фундаментом української національної ідентичності. Цьому має сприяти і відновлений у Білому Борі табір «Веселка» для дітей 7-13 років, який діятиме з 30 червня по 10 липня. На ньому учасників вчитимуть танців, співу, вишивання, малювання на склі тощо. Організатори збираються проводити інтеграційні заходи, поїздки на море та до озера. Табір має стати місцем зустрічі українських дітей, розсіяних по всій Польщі. «У дитинстві я також їздив на такі табори, а спілкування, що почалося там, триває до сьогодні», — говорить Андрій Дрозд, заохочуючи до участі у «Веселці».

Дуже емоційно цьогорічна публіка зустріла ольштинське «Сузір'ячко» з програмою «Ми за мир», присвяченій борцям з російським агресором. «Я бажаю Україні перемогти окупанта. Вірою

в це, бо українці — сильна нація», — говорить учасник ансамблю Ігор Ярмола. Участь у «Сузір'ячку» він називає великою пригодою, яка дає задоволення, робить рідну культуру ближчою та дозволяє її популяризувати. На думку Ігоря Ярмоли, жодна нація просто не вистояла би без пісень, танців чи поезії.

Варто відзначити, що фестиваль відвідали Якуб та Кароліна Марковські, які вже п'ятий рік приймають на реабілітацію поранених українських бійців в осередку «Добрий брат». Їхня діяльність — це прекрасний жест солідарності, символ спротиву війні та смерті молодих людей. Під час фестивалю на реабілітацію поранених українських військових у «Доброму браті» зібрили 4 тис. злотих. Але фінансово підтримати діяльність цього осередку всі охочі можуть у будь-який час.

У програмі ельблонзького свята були танці, пісні, театральні постановки, а колектив «Горпинка» виступив як кабаре. Цього разу сатирики відкрили «офіс знайомств» для українців. Віктор Мех грав одного з кандидатів на чоловіка, який, однак, не надто хотів змінювати свій цивільний стан. «Мій герой переплутав офіси. Більше, ніж знайти дружину, його цікавили європейське дофінансування до гектара землі»,

◀ Учні школи ім. Т. Шевченка (Білий Бір). Сценка «Як жінки чоловіків продавали».

Фото автора статті

— пояснив артист. Виступ «Горпинки» був нагодою пожартувати з самих себе — і з мігрантів, і з місцевих українців. Сатирики влучно підмітили, що останні невтомно закликають мігрантів говорити українською, а самі спілкуються між собою польською. Зі свого боку, мігрантам так хочеться влитися у польське суспільство, що вони забувають рідну мову.

Герой Віктора все-таки не дав затягнути себе під вінець, а сам Віктор з огляду на навчання незабаром прощатиметься з кабаре. Але він завжди тепло згадуватиме спільну роботу над програмами та виступи в різних містах, де живуть українці.

За словами заступника голови Ельблонзького відділу Об'єднання українців у Польщі (ОУП) Мирослава Притула, публікація оголошень у «Нашому слові» — це момент усвідомлення: наступний фестиваль починає втілюватися в життя. Потім надходять перші заявки учасників, організатори пишуть програму тощо. «Далі один за одним приїжджають автобуси з учасниками, на сцені ми вітаємо перших гостей», — каже Мирослав Притула. Він наголошує — виступи дітей, реакція публіки надихають і організаторів. Про те, що фестиваль відбувається циклічно, свідчить — українська громада функціонує і має перспективу. Як зазначає Мирослав Притула, «Наше слово» має ще одну важливу функцію — зі сторінок тижневика про захід дізнаються партнери в Україні, які пропонують співпрацю. Так було у випадку

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

«КРУТИ 1918» – УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ ФІЛЬМ-ЕКШН. РЕЖИСЕР: ОЛЕКСІЙ ШАПАРЄВ, СЦЕНАРІЙ: КОСТЯНТИН КОНОВАЛОВ. У ГОЛОВНИХ РОЛЯХ: ЄВГЕН ЛАМАХ, ОЛЕКСАНДР ПІСКУНОВ, МАКСИМ ДОНЕЦЬ, ОЛЕКСІЙ ТРИТЕНКО. ПРЕМ'ЄРА В УКРАЇНІ: 7 ЛЮТОГО 2019 РОКУ.

«Крути 1918 – вчимося пам'ятати разом»

У №15 «Нашого слова» вийшла стаття про фільм «Позивний Бандерас». У ній я відзначала загальне піднесення українського кінематографу останніми роками. Зокрема, ідеться про появу фільмів, присвячених відносно недавній або суачсній історії України.

«Крути 1918» – стрічка, яку повинні були зняти вже давно. Це дуже трагічний і водночас героїчний момент української історії, який довго замовчувався і навколо якого постійно залишалися

неточності, міфи та вигадки. Те, що ми врешті маємо показану на великому екрані історію про доленосний бій під Крутами безперечно, чудово. Інше питання, чи ми все-таки маємо добре кіно про Крути, чи просто добре, що маємо таке кіно?

Розпочну з плюсів фільму. В Україні врешті навчилися знімати якісну картинку. Так само, як і в фільмі «Позивний Бандерас», візуально все виглядає досить якісно, красиво, різнобарвно. Варто згадати, що до 100 річниці бою під Крутами творці фільму отримали 26 млн грн державної фінансової підтримки, загальний бюджет кінострічки становить 52 млн грн. Завдяки непоганому кошторису «Крутів» і маємо доволі якісні зйомки. Не пожаліли творці коштів та часу і на музичний супровід. У фільмі можна почути зворушливу пісню «Стежечка» на слова Івана Франка у виконанні Христини Соловій, також лунають композиції гурту «Гайдамаки».

У той же час від самого початку фільму відчувається певна штучність і «пластмасовість» персонажів. Стрічка розпочинається патріотичною промовою Михайла Грушевського на Софійській площі у Києві. Послухати її приходять молоді студенти, які хочуть воювати за Україну. Промова – «суха», як і реакція присутніх. Далі нас побіжно, наче похапцем знайомлять з головними героями. Фактично непоясненими, необрунтованими залишаються мотивації молодих юнаків, їхній порив до боротьби. Так само, зрештою, майже не розкриті персонажі, їхні долі, характери та емоції. Саме через це глядачеві важко відчувати емоційний контакт із героями, полюбити їх, вболівати за них. Усе відбувається надто швидко, тож, на мою думку, цій «студентській лінії» стріч-

ки (що насправді є і найважливішою), режисери мали би приділити значно більше уваги і часу.

Паралельно натомість маємо дещо абсурдну, на мій погляд, і непотрібну в фільмі про бій під Крутами шпигунсько-детективну лінію. Коли я спостерігала за нею, мені спочатку подумалося, що я погано знаю історію, тому не можу нічого збагнути у цих інтригах поміж французами, німцями, українцями та росіянами. Але згодом, прочитавши відгуки істориків на фільм, я зрозуміла, що й самі історики нічого не збагнули. Детективна лінія стрічки на чолі з німецьким шпигуном Бергом – вигадка творців фільму. До речі, згаданого німецького шпигуна, який дуже погано говорить російською мовою, грає відомий польський актор Томек Собчак. Загалом ця лінія має надто слабку прив'язку до «студентської» лінії та до самого бою. Лише наприкінці фільму, в одній із фінальних сцен, ці різні історії певним чином сходяться в одну.

Повернімося ненадовго до самих персонажів. Як уже зазначалося вище, їм бракує живих, добре прописаних образів і рис. Є спроба виділити деккого зі студентів, щоби ми їх краще запам'ятали, але ці потуги доволі слабкі і кволі. Наприклад, брати Савицькі: більша увага сконцентрована на Андрієві, що вирушив на бій під Крутами, але, на жаль, і їхні персонажі мало розкриті та виглядають якимись недопрацьованими і шаблонними.

Чи не найцікавішим образом у стрічці є більшовицький командир Муравйов. Творці фільму зробили його абсолютно огидним, глядачів він відштовхує. Можливо, не варто аж так ділити героїв на добрих і поганих, настільки демонізувати негативного персонажа, але якраз у випадку Муравйова це зроблено дуже доречно. Акторові Віталію Солію прекрасно вдалося втілитися у роль жорсткого і зверхнього вбивці, яким, зрештою, і був реальний Муравйов.

Також до позитивних рис фільму можна зарахувати те, що, коли врешті розпочинається епохальний бій під Крутами, ми перестаємо звертати увагу на певне недогривання чи перегравання акторів. Самі сцени бою зняті добре. Хоча кожен, хто хоч трохи знає українську історію, не чекатиме хепі-енду, ми до останнього вболіваємо за сміливих студентів.

Наприкінці фільму важко стримати сльози. І на початку, і в фіналі стрічки автори проводять паралель із сучасними українськими реаліями.

Підсумовуючи, «Крути 1918» – не історичний фільм, а художня картина, що доволі поверхнево нам розповідає про події того часу. Це не було би проблемою, якби творці стрічки все-таки трохи глибше підійшли до контексту, детальніше познайомили нас із ситуацією. Було б добре, якби вони також спробували дати більше відповідей на питання, чому молодих хлопців відправили фактично на смерть, чому вони самі на це пішли і яке значення це мало для подальшої історії України. У фільмі всі ці речі наче лежать десь на поверхні, але не показані повноцінно, не пережиті ані самими героями, ані, у підсумку, глядачами.

На мою думку, «Крути 1918» варто переглянути усім хоча б для того, щоб рости разом із українським кінематографом, формувати свій смак та критичне мислення. Фільму такого масштабу на тему бою під Крутами ми ще не бачили. Незважаючи на всі недоліки, стрічка, безсумнівно, викликає емоції, проте хотілось би, аби вона спонукала ще до рефлексії, думок та глибших переживань. Поки що ми лише вчимося змінати фільми на складні теми, а вчитися, зрештою, ніколи не пізно і не соромно. ■

Дарина ПОПІЛЬ

Фото постеру з офіційної сторінки фільму на Вікіпедії

→ Обласної державної бібліотеки у Львові та гурту бандуристок «Маків цвіт», які останні два роки ставали учасниками заходу. Тренери з України проводили також майстер-класи, організували ігри для дітей, передавали знання з історії, географії тощо. Результатом співпраці став недільний гала-концерт, який відкрили спільним виступом ансамблі з Гіжицька і Дубна.

Мирослав Притула підсумовує, що з Ельблонга діти їдуть натхненними та духовно багатшими. Аби розвивати фестиваль і надалі, організатори планують повернутися до постановки українських п'єс. Бажання є, але проблемою залишаються фінансові обмеження.

Дводенний фестиваль відвідало чимало посадовців, серед яких була віце-маршалок Сейму Малгожата Кідава-Блонська, консул України в Гданську Лев Захарчишин, депутат Марек Протас, маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Густав Марек Бжезін, віце-маршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич та інші. ■

Григорій СПОДАРИК

Сюжет з події можна побачити за даним кодом. Код треба сканувати на мобільному.

Українська поезія на варшавській Празі

23 травня в атмосферному закладі старої варшавської Праги «Skład Butelek» (Склад пляшок) відбувся творчий вечір українського поета, літературознавця, видавця, громадського діяча з Тернополя Юрія Завадського. Вечір був присвячений новій поетичній книжці автора, що вийшла польською мовою у видавництві «Forma» (Форма) у Щеціні. Книга називається «Wolny człowiek jeszcze się nie urodził» (поет підкреслив, що українською ця назва би звучала: «Вільна людина не народилась»), але перекладач віршів Марцін Гачковський вирішив додати слово «jeszcze». На його думку, польському читачеві так буде зрозуміліше та й звучить також оптимістичніше).

Книга поки що не має свого відповідника в українській версії, але такий планується. Модератором зустрічі був польський поет, журналіст, публіцист Пшемислав Вітковський. Розмова велась поміж модератором, автором та перекладачем.

Учасники вечора розмовляли, зокрема, про різницю поміж роллю поета в сучасних Україні та Польщі. Модератор підкреслив, що на його погляд, в Україні суспільство більше прислухається до письменників і поетів, вбачає у них своєрідних моральних, громадських авторитетів. Юрко За-

► На фото зліва направо: Пшемислав Вітковський, Юрій Завадський, Марцін Гачковський

Фото авторки статті

вадський погодився зцією думкою, адже й справді, українські письменники завжди залучені у різних політичних процесах. Так було, наприклад, з двома українськими революціями.

Згодом автор читав свої вірші українською, а Марцін Гачковський одразу зачитував польський переклад. Цікаво було спостерігати за тим, як один і той самий текст має геть неоднакове звучання різними мовами.

Варто нагадати, що Юрко Завадський пише досить нестандартну поезію, він завжди експериментує, особливо з формою. Також він є автором фонетичної поезії – віршів без слів, де все сконцентроване на звуках. У новій книзі маємо добірку різних текстів ав-

тора як за змістом, так і формою. Наприкінці збірки опублікована розмова перекладача Марціна Гачковського з Юрком Завадським. В цьому інтерв'ю поет говорить і про нову книгу, пояснює її назву, а також загалом про свою творчість.

Перед Варшавою, презентація збірки відбулась 22 травня у Вроцлаві. ■

Дорота НАВПАКИ

ПРОГРАМА

святкування празника Вознесіння Христового
8-9 червня 2019 року в с. Улючі на Сяніччині

Ласкаво запрошуємо всіх, кому дорога пам'ять про рідне село Улюч, 8-9 червня 2019 року на урочисті Богослужіння празника Вознесення ГНІХ.

Субота 8 червня 2019 р.

14⁰⁰ — молебень в неіснуючому селі Грушівка

15⁰⁰ — молебень і панахида на місці неіснуючої парафіяльної церкви Св. Миколая в Улючі, згодом зустріч при ватрі над Сяном.

Неділя 9 червня 2019 р.

11⁰⁰ — Служба Божа в церкві Вознесення Христового на горі Дубник в Улючі.

*За організаційний комітет
Ярослав Холявка*

Відійшли...

З-за океану прилетіла до нас сумна вістка.
10 травня у Торонто, проживши 93 роки,
заснула у Бозі

† Анна Мартинюк
з дому Милик

Відома українській громаді Варшави активістка Союзу українців у Польщі та вірна парафіянка греко-католицької церкви, а перш за все — велика патріотка, колись санітарка підпілля на Грубешівщині, звідки родом з села Миців. Бракуватиме нам її життєвої мудрості і спокою духа, яким наділяла нас усіх.

Нехай спочиває у Господі на Православному цвинтарі у Варшаві біля чоловіка Сергія — побратима у боротьбі за українську державність. Вічна їй пам'ять!

Дітям покійної
Галині, Олегові і Ярославові з сім'ями
передаємо наші глибокі слова співчуття.

Варшавська спільнота українців

З глибоким сумом
повідомляємо,
що 24 травня 2019 року
на 92-му році життя
відійшов у вічність
наш коханий Брат і Вуйко

бл. п. Андрій Когут

Уродженець села Радава Ярославського повіту. Наш Андрій був невтомним організатором культурного і церковного життя в Пасленку. Організовував численні прощі і поїздки на батьківщину, був дяком та ведучим членом церковного хору і часто посилав до «Нашого слова» інформацію про найцікавіші події у своєму місті. Українська громада Пасленка і Ельблонга втрачає активного діяча. Вічна йому пам'ять!

Сестра Катерина, брат Володимир, сім'я в Польщі і Канаді та українська громада Пасленщини

Олександрові
та його дітям — Катерині і Михайлові
з приводу смерті
Дружини та Мамаи

† Анни Сінкевич

щиросердечні слова співчуття надсилає
родина Шмигельських з Ельблонга.

Єднаємося з Вами в скорботі,
розділяючи біль і смуток

22 березня 2019 року упокоївся

бл.п. Орест Оринич

Ірино, Аню, Павле, Христіно, Євгене,
близькі й даліні Рідні Покійного —

в скорбній молитві єднаємось з Вами.

*Білобурська церковна спільнота, гурток ОУП,
школа ім. Тараса Шевченка*

**Товариство «Вербицька земля» повідомляє,
що 27-30.06.2019 року відбудуватиметься
виїзд до Вербиці**

27.06.2019 (четвер) — виїзд з Лелькова (16.30) та Пенежна (17.00)

28.06.2019 (п'ятниця) — планується поїздка по місцевостях: Турковичі, Сагринь, Грубешів, Холм, Столп'є, Спас, Верховини, Замостя, Сутійськ (екскурсовод — д-р Андрій Божик)

29.06.2019 (субота) — Служба Божа (11.00), Панахида, зустріч у Вербиці

30.06.2019 (неділя) — зворотній виїзд (вранці) додому.

Передбачається 3 нічліги зі сніданками в Олешіцях.

**Записи на екскурсію приймаємо до 20 червня 2019 р.
Ціна виїзду (від особи) — 450 зл.**

Дуже просимо про пожертви на утримання порядку біля церкви та на цвинтарі.

Bank Millennium: 53 1160 2202 0000 0000 8343 4012

IBAN PL: 53 1160 2202 0000 0000 8343 4012

SWIFT: BIG BPL PW

Назва банку: Bank Millennium S.A.,

ul. Stanisława Żaryna 2A, 02-593 Warszawa

Всю інформацію про діяльність Товариства можна отримати за номерами телефонів:

Марко Палюшок + 48 55 242 40 18, моб. 516 146 565

Марія Білас + 55 243 65 06, моб. 500 289 866

Іван Солодуха (Лельково) + 55 244 82 15

Адреса товариства:

Stowarzyszenie „Ziemia Wierzbicka”

ul. Górna 5, 14-520 Pieniężno.

Українське вчительське товариство у Польщі організовує дитячий літній україномовний відпочинковий табір «ВЕСЕЛКА», який відбудеться в Білому Борі у гуртожитку Комплексу шкіл ім. Т. Шевченка з 30 червня по 10 липня 2019 року.

У програмі заплановано: ● дві поїздки ● майстер-класи: танці, спів, рукодільні (малювання на склі, ляльки-мотанки, декупаж) ● спортивні заняття ● інтеграційні зустрічі ● відпочинок на озері та багато інших розваг.

Приймаємо зголошення дітей віком 7-13 років.

Детальна інформація за н-ром тел. +48 787 291 130.

Запитання прошу надсилати на електронну пошту: utnwpid@gmail.com

**Греко-католицька спільнота в Ельблонзі
будує нову святиню.**

**З цією метою проводимо різні заходи,
щоб зібрати кошти.**

Від імені спільноти греко-католицької парафії Народження св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох о. митрат Андрій Сорока просить про вплати:

**Parafia Greckokatolicka w Elblągu
ul. Poznańska 2a**

**Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu
87 1240 1226 1111 0000 1404 5318**

Батьківський комітет при школі в Білому Борі
19—29 червня 2019 року організовує

екскурсію в Україну.

У програмі: Ужгород, Мукачеве, Яремче, Косів, Коломия, Чернівці, Кам'янець-Подільський, Івано-Франківськ, Львів.

Детальна інформація — за телефонами:
+48 787 291 130, +48 502 363 882.

Екскурсія до Луцька і Львова

26 липня — 2 серпня 2019 року організовується екскурсія на Волинь та Львівщину для усіх, хто хоче поглиблювати знання про Україну.

У програмі: Луцьк, Берестечко, Клевани, Дубно, Львів, Золочів, Олесько, Підгірці тощо.

Детальна інформація за телефонами:

+48 530 231 207 (Українська школа, 8⁰⁰ — 16⁰⁰),

+48 605 303 206 (Любомира Тхір),

або за допомогою електронної пошти: luba.t@wp.pl.

Від імені Товариства «Калина» у Бартошицях

Любомира Тхір

**КОМПЛЕКС ШКІЛ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
У БІЛОМУ БОРІ
ОГОЛОШУЄ НАБІР НА НОВИЙ
2019/2020 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

До початкової школи запрошуємо
дітей з «0» по 8 клас.

У новому навчальному році будуть відкриті два
перших класи ліцею:

один — після закінчення початкової школи
(8-й клас),

другий — після закінчення гімназії
(9-й клас).

При школі діє гуртожиток з гарними умовами
проживання та смачною кухнею.

Необхідні документи та заяви до наших шкіл
доступні на сайті:

www.liceum-bialybor.eu

Детальна інформація за телефонами:

94 3670162, 504-059-014, 511-533-505.

ЧЕКАЄМО НА ВАС

60-ЛІТТЯ

**Початкової школи № 2 ім. Тараса Шевченка
у Білому Борі**

14 -15 червня 2019 р.

Програма:

14 червня 2019 р. (п'ятниця)

15⁰⁰-18⁰⁰ — наукова конференція «60-ліття Початкової школи № 2 ім. Тараса Шевченка у Білому Борі. Її роль на Помор'ї» та «30 років з дня відкриття гуртожитку».

15 червня 2019 р. (субота)

14⁰⁰ — Служба Божа в церкві Різдва Пресвятої Богородиці.

16⁰⁰ — Ювілейний концерт.

20⁰⁰ — Інтеграційна зустріч з музикою,
кошт — 70 зл.

ЧЕКАЄМО НА ВАС

Наше Слово

Adres: Redakcja „Nasze Slovo”, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl
Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza (Warszawa), sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, Ludmyla Goncharuk, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostalewycz.
Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławskie), Ludmyła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk, Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil, Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotokład: Redakcja „Nasze Slovo”
Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2850 egz.
Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie
www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

